

MusterX

Nem tudom ismeritek-e a Mr. X. című játékot? Valaki gondol egy személyre, s a találgatóknak rá kell jönniük, hogy ki is bújik meg a Mr. B. (C. D. . . ., Zs.) betű mögött. Valahogy így: — Mr. N.: Te vagy azaz elnöki jogkörű tv-alelnök, aki letiltottad a Csak nézünk, mint a moziban című műsort, nevezted ki Murányi Lászlót . . . de facto szüntetted meg az Egyenleget?; — Igen, én vagyok Nahlik Gábor.

Mostanság én is ezt játszom egy-egy Híradó után. Ilyen módon: — Mr. M.: — Te vagy az a kazetta, amelyre 1992. október 23-án, felvették a Kossuth téren a fasiszta fiatalokat?; — Nem, nem én vagyok a master kazetta; — Akkor te vagy az a kazetta, amelyre a technikai szünetek kivételével a master kazettát átmásolták?; — Igen, én a muster kazetta vagyok.

Csak az a baj, hogy én a Híradótól még választ sem kapok. Csak teszem és teszem fel a kérdéseimet a televízió képernyője előtt és senki sem válaszol nekem. Esetleg hazugságot.

Az igazságot csak az újságokból tudtam, nem kis erőfeszítések árán, kihámozni. Mivel szeretnék titeket a találgatás és az igazságkeresés fáradsáimtól megkímélni, ezért leírom, hogy MI IS TÖRTÉNT A KAZETTÁKKAL (Bánó András nyilatkozatai alapján).

1. Fölvették az eseményeket egy kisméretű master kazettára.

2. A technikai szüneteket kihagyva, egyéb tekintetben vágtalanul, az anyagot egy nagyobb méretű kazettára vették át. Ez a muster kazetta. A vágóasztalon csak arról lehet a műsört megcsinálni. Normális esetben csak ezen archiválnak, s ezt központilag tárolják a Magyar Televízióban.

3. Bánó András azonban a hetedik érzékére hallgatva visszamasoltatott egy kiskazettára is egy mustert, s ezt tette el, hogy neki is legyen egy példánya. Ezt mutatta be nyári sajtóértekezletén, ezt adta át az alelnöknek.

4. E két szót — master, muster — lovagolja meg most a Híradó, s vágja össze Bánó András két nyilatkozatát: nem raktam el a mastert, elraktam a mustert.

Ennyi. Talán egy fél év múlva az ilyen kérdések vitában tisztázódhatnak, nem pedig hivatalos közleményekben. Addig is, további jó találgatást!

Hámori Zsuzsa
III/6.

A sajtószabadság...

...és nem csak a magyar fiatalok problémája

A tüntetés

Amikor a tüntetésre hívó szórólap a kezembe került, zavarba jöttem. Mert ugye, egyfelől, itt van egy pasas, aki nevelésügyi ürgüggyel megszüntetett egy jó tv-műsört.

Másfelől, itt van egy begyöpösödött agyú, konzervatív keresztény, aki én volnék, és akinek mindenféle gyanús, anarchista elemekkel kellene tüntetni menni. Kell ez nekem?

Természetesen kialakított politikai ösztöneim szerint nekem ezt a kormányt imádnom kellene. Ehelyett ott fogok állni a téren, és mindenféle hülye közhelyeket fogok hallgatni, csak azért mert kis hazánkban Nahlik Gábor-féle alakok jelentik a jobboldalt. Miért hoznak engem ilyen helyzetbe?

Teljesen nevelésügyi egyébként a sajtó függetlenségért tüntetni. Magyarországon független sajtó majd akkor lesz, ha az újságírók harag és részrehajlás nélkül írják cikkeiket. A tüntetés a legalkalmatlanabb eszköz ennek elérésére. A sajtószabadság már izgalmasabb kérdés. Jó-e egy nyilvánvalóan nem független sajtó szabadsága? Lehet persze állítani, hogy a szabadságtól válik a sajtó függetlenné. Csak lehet állítani az ellenkezőjét is, hogy a függetlenségtől válik a sajtó szabaddá. Ez a Nahlik, például nem ugrihatna, ha a kormány nem póccent volna be azon az egyértelmű antipátián, ami a sajtó részéről fogadja.

Azt hiszem, a sajtószabadságért mégiscsak érdemes tüntetni. Egy szabad ember, még ha hülyeségeket beszél is, legalább érdekes. A mai Népszabadság legalább föl tud idegesíteni. A hat évvel ezelőtti teljesen képtelen volt erre. Ma olyan embernek lenni, akit az Egyenlegetben szidnak, rang. Tíz évvel ezelőtti Híradóban szidottnak lenni legföljebb állapot volt.

Allok a tömeg szélén. A szónok arról beszél, hogy boldogok a pékek. Vagy talán a sajtókészítők? Nos, egyvalamit megértettem. Nekem kb. annyi keresnivalóm van itt, mint Nahlik Gábornak a tévében.

Harmai Gábor

Nemzetközi hírek

Pályázati felhívások oktatók részére

Oktatók részére hirdették ösztöndíjat a Német Neveléstudományi Társaság neveléstudományi publikáció az európai nevelés- és oktatásügy integrációja témában. Jelentkezni december 31-éig lehet. További információk a nemzetközi kapcsolatok osztályán (215. szoba).

Vendégprofesszori állásra lehet jelentkezni a duisburgi egyetemre 1994. április 1-jétől. További információk: Prof. Dr. Carsten Herrmann—Pillth. Prof. Dr. Werner Pascha East Asian Economic Studies, Depart-

Pályázati felhívások hallgatók részére

Negyedéves, kiváló angol tudású hallgatók pályázhatnak a finnországi Kuopio Business College-ba. Az ösztöndíj időtartama 1994. január 12.—június 4. A jelentkezési határidő december 1., helye: nemzetközi kapcsolatok osztálya.

A Kansai Gaidai Egyetem Osaka meghirdette ösztöndíjait a tavaszi és őszi szemeszterekre. A tanulmánytárgya: Vételkedés a Csendes-óceán övezetében: USA, Japán, Kína, Oroszország. További információk: Yamamoto Hajime Dean, Center for International Education Kansai Gaidai University 16—1 Kitakatahoko-

ment of Economics University of Duisburg, D—47 048 Duisburg, Germany. Tel./fax: 00-49-203-3789-114.

Egyetemi tanárok, kutatók részére nyílik hollandiai ösztöndíj-lehetőség, különböző kutatási témákban. A jelentkezés helye: NIAS, Drs. Jos J. M. Hooghuis, Secretary to the Scholarship Committee, Meijboomlaan 1, 2242 PR Wassenaar, The Netherlands.

cho, Hirakata City, Osaka Japan 573. Tel.: 0081-720-51-6751, fax: 0081-720-50-9021.

Diákok és tanárok számára egyaránt nyitva áll a lehetőség bármilyen Svédországgal kapcsolatos vagy ott kutatható téma ösztöndíjának megpályázására. Az ösztöndíj egy tanulmányi év vagy annál rövidebb periódusra szól, az utazási költségeket nem fedezi. Jelentkezési lapok beszerezhetők az NKO-n (II. em. 215. szoba).

Posztgraduális pályázati felhívások

Angol- és francianyelv-tudással rendelkező diplomások pályázhatnak az In-

ternational MBA-re. A tanulmány helye: egyéves képzés Párizsban, féléves szakmai gyakorlat Franciaországban vagy Magyarországon. Minden költséget a

A Spanyol Oktatási és Tudományos Minisztérium megküldte

az 1993/94-es tanévre szóló re kerülő nyelvi és kultúr-katalógusát, amely a Spanyolországi tanterv és tananyagokat tartalmazza.

A Camp America szervezésében lehetőség van nyári

munkavégzésre az USA-ban. November 20—21-én jönnek

Budapestre a Camp America képviselői, hogy felvelelit tartsanak azon diákok számára, akik tábori konyhán szeretnének dolgozni. Az ismertetőt meg lehet tekinteni az NKO-n, további információért a magyarországi képviselőhöz fordulni: Heimer István FSTS, Budapest, tel./fax: 176-3362.

Az Olasz Nagykövetségtől kapott hivatalos tájékoztató szerint az olasz kormány — az olasz állami költségvetés kiadásainak csökkentése miatt — a Magyarországról felajánlott segélykeretet visszavonta, így

a beadott projektek nem kerülhetnek megvalósításra.

Új lehetőség a nemzetközi tudományos társaságok tagsági díjának egyetemi támogatására. Az európai és a nemzetközi tudományos társaságok vonatkozásában az esedékes tagsági díjak fizetését, maximum 60 dollár összeg erejéig, akik előadás-szal szerepelnek azon a rendezvényen, ahol a tagsági díj fizetés esedékes. Biztosítja a tagdíjfizetés lehetőségét e társaságok vezetőségében tevékenykedők, valamint a külföldi akadémikáknál tiszteletbeli tagságot elnyert kollégáknak is.

Elsősorban embernek születtem és csak véletlenül magyarnak

Beszélgetés Vitai András színművésszel

Négy megyéből tiltották ki annak idején Vitai András színművészt azért a verses összeállításáért, mellyel annak idején egyetemünk híres POLVAX klubjában is fellépett, a Csillagforgóval, s amelyben a diktatúrákkal foglalkozott. A rendszerváltással a demokráciával elszabadult indulatok foglalkoztatták és Mikes Lilla, a Korona Pódium vezetője lelkes, „agresszíven” kicsiholt belőle egy újabb önálló estét, amit viszont a forradalom anatómiájának szentelt.

— Egy színház, amelyik politikailag nem mond semmit, az valószínűleg semmit sem ér. Persze lehet örök érzelmi problémákkal is foglalkozni, az is nagyon izgalmas, de úgy gondolom, hogy két férfiembernek egymással elsősorban politikai teendői vannak, még ha apa és fiú akkor is — ezzel a megjegyzéssel ajánlotta figyelmembe a Lélekben összeszövés című műsorát Vitai András.

Apa és fiú. Sinkovits Imre és Vitai András, történelmünk nagy politikai ellenfeleit személyesíti meg a verses összeállításban eljutva egészen a máig, ahol mint népnemzeti, illetve liberális gondolkodású ember találkozik össze a színpadon.

A színészpáros ezzel a darabbal már bejárta az országot. Az összeállítást most készülő műsorára tűzni a Várszínpad. De a környező országokba is elvitték már, Kárpátjára, Szlovákiába háromszor, Ausztriába kétszer és Erdélybe is. Jövőre készülnek Sydneyből, Melbourneból, Németországból, Dél-Amerikából érkezett meghívásoknak eleget tenni.

— A színpadon kívül is van apa és fiú között ilyen vonatkozásban nézeteltérés?

— Van. Ugyanis én nem tudok népből, nemzetben gondolkodni, mert nekem egyelőre a kis mikrovilágomat kell megoldani. Számomra a magyarság vállalás kérdése. Németh Lászlóval értek egyet, aki azt mondta: én elsősorban embernek születtem, és csak véletlenül magyarnak.

— Ebben a kettős felállásban ezek szerint ön a liberális?

— Ha nevezhetjük ezt liberálisnak. Nem tudom és nem akarok e fogalmakban — liberalizmus, párt — gondolkodni, mert engem megköt, számomra idegen ez a nyugati gondolkodás. Hozzám sokkal közelebb áll a keleti világ.

András készülő következő verses összeállítása is Keletet idézi. Szeretné az emberek tudatába beültetni a keleti gondolkodás lényegét, a jing és a jang (a pozitív és negatív) ellentétpár harmóniájára való törekvést, mert ha ez megbomlik, akkor felborul a lélek egyensúlya, és ha ez így történik, akkor jönnek a betegségek.

— Milyen úton-módon került kapcsolatba a keleti gondolkodással?

— Valamikor jógával és asztrológiával kezdtem foglalkozni. 17 éves fejjel ebbe nagyszerű emberek avattak be. Ahogy haladtam előre, egyszerűságot próbálkozni kezdtem a különböző küzdősportokkal, amikor ez még tiltva volt. És ez valamilyen úton-módon már hozza magával a keleti gondolkodást, ami az emberi szervezetben való elmélyedéssel és a világ szerkezetének megismerésével jár. Nagyon tiszteltem a nyugati orvostudományt, de a keleti kultúra orvostudománya mégiscsak 2000 éves múlt-ra tekint vissza. Amíg egy nyugati orvos hat ember-

ről azt mondja, hogy mindegyiknek gyomorfekélye van, addig a kínai orvos mind a hatnál hat különböző betegséget állapít meg. Ugyanis a gyomorfekély már csak végeredmény. Ez egy kiragadott példa a Nyugat és Kelet orvostudományának más-más útjáról, de nagyon jellemző. Én most jutottam el arra a szintre, hogy tisztában vagyok vele, hogy mit nem tudok. Emögött persze 15 év kemény tapasztalás és tanulás áll.

Sokat olvas ebben a témában. A hátizsákja mindig tele van könyvekkel. Ezek persze cserélődnek, aszerint, ami éppen foglalkoztatja. Most éppen a klinikai akupunktúra, a kínai orvostudomány és amit folyamatosan olvas, az az irisdiagnosztika. Emellett rendszerint ott van a bugyrában a kínai bölcseltek könyve és különböző verseskötetek.

— Különös, hogy egy színész orvoslással és természetgyógyászattal foglalkozik. Miért?

— Mert a világ lelkileg és testileg beteg. Én az ép testben ép lélek gondolatával éppen megfordítva értek egyet, ép lélek körül ép test. A test gyógyítását is a lélekkel kell kezdeni. A beteg ember lelke gyógyítható és ez néhányunk számára, akik az egészséges lélek elsődleges fontosságában hiszünk, nagyon fontos. Nekem egy morfogenetikus erőterben élő embernek az a dolgom, hogy pozitív gondolkodással, pozitív irányban haladjak előre az életben és a színpadon egyaránt.

— Amikor társulatnál voltam színész, akkor sem nagyon társalogtam, hanem olvastam. Nem különös ez a részemről. A világ legegyszerűbb és legtermészetesebb módján élem az életet, csak harmóniában önmagammal próbálom mindezt tenni, ami persze nem könnyű.

— A keleti orvoslásba és a természetgyógyászatba mélyen beledásta magát. Nem gondolt arra, hogy a színészetet felváltja a természetgyógyászat?

— Nagyon sok ember gyógyult meg az én segítségemmel, de erről nem beszélünk, mert nem is biztos, hogy én gyógyítottam. Én csak tudom, hogy mit kell csinálni. Mástól kapom hozzá az erőt, ezt nevezhetjük istennek, morfogenetikus erőternek, vagy bárminek. Most három helyre is hívnak gyógyítani rendszeresen. Nem akarom felváltani a színészetet a természetgyógyászat, nem teszem meg ezt a lépést, mert ha azt látnám, hogy olyan hihetetlenül nagy a tudásom és oly nagy a személyem iránt való őhség, akkor is csak önmagamnak hízelegnék, ha igent mondanék. Tovább akarok menni azon az úton, amin elindultam, hogy minél letisztultabb legyen a tudásom. Ehhez az ismerethez egyre alázatosabban kell közeledni.

— Mint említette, asztrológiával is foglalkozott. A csillagok állása szerint önre milyen sors vár?

— Azért hagytam abba az asztrológiával való foglalkozást, mert az eleve elrendeltségénél én sokkal jobban hiszek a sors alakíthatóságában. Hogy milyen csillagzat alatt születik az ember, annak persze van befolyása, de ebből az ént soha nem szabad kifejezteni, mert hogy beteljesedik-e az a felső erő vagy nem, az rajtunk is múlik. A pozitív gondolkodás hatalmát bizonyítja, ha jóra fordul az ember sorsa.

D.

Elgondolkozva

Munka melletti egyetemi képzés

A Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem gazdálkodási kara a kétfokozatú képzési rendszer keretében gazdasági főiskolai oklevéllel rendelkezők számára egyetemi (graduális) képzést indít.

Az egyetemi képzés az 1993. 94. tanév 2. félévében (1994. február első hetében) indul. A képzés időtartama 5 félév. Az oktatás heti három alkalommal, a délutáni és esti órákban folyik.

Tandij: 60 ezer forint/félév/fő.

A diploma megszerzésének feltétele — a tanulmányi kötelezettségeken túl — két idegen nyelvből középfokú állami nyelvvizsga. Az egyetem 20 ezer forint/félév fő tandíj ellenében lehetőséget biztosít egy idegen nyelvből állami nyel-

vizsga megszerzésére külön időpontokban.

A képzésre jelentkezők felvételi beszélgetés alapján kerülnek kiválasztásra.

Jelentkezési feltételek: — főiskolai oklevél; — legalább egy idegen nyelvből középfokú állami nyelvvizsga; — előnyben részesülnek a két évvel nagyobb szakmai gyakorlattal rendelkezők.

Részletes információ és jelentkezés: Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem gazdálkodási karának dékányi hivatalában beszerezhető jelentkezési lapon. (Budapest, Fővám tér 8. 1093.). Ügyintéző: dr. Marosi Irén (I. em. 166. szoba), telefon: 118-8241, 118-6855 122 mellék. Jelentkezési határidő: 1993. november 26.

Jobb itthon kispolgárnak lenni, mint az USA-ban

Eltaszította magát a Nagy lehetőséget Hamecz István, az emberi erőforrások tanszékének féléllású munkatársa. Három évre szóló Ph.D. ösztöndíja volt az Egyesült Államokban, Rochester város egyetemén, ám egy év után úgy döntött: hazajön. Három év alatt ledoktorálhatott volna, azután bizonyára el tudott volna helyezkedni odakint, például valamelyik nemzetközi szervezetnél, feleségül vehetett volna egy szép ázsiai származású lányt egyszóval a lehetőségek vázájában élhetett volna legalább 10 évet, ehelyett Magyarországot választotta. Döntése rendkívülinek tűnik, azonban, mint a következő beszélgetésből kitűnik, korántsem az. Vannak társai, akik Észak-Amerika helyett a hanyatló Angliát vagy a rég lehanyatlott Törökországot választották.

— Igaz az a sztori, miszerint te már elsős korodban, az uszodában Kornaí Hiányát kritizáltad?

— Kérdezem Hamecz Istvánt.

— Nem emlékszem rá, de elképzelhető.

— Eszerint tinédzser korod óta elméleti közgazdának készültél?

— Ez túlzás. Amikor elhatároztam, hogy a Közgázra jelentkezem, csak abban voltam biztos, hogy nem akarok üzletember lenni, nem akarok valamilyen vállalatnál dolgozni. Az egyetem az első hónapokban olvastam a Hiányt, mert nem elégtett ki az, amit annak idején pg-ből tanítottak nekünk. Ezért kerülhetett szóba Kornaí műve az uszodában.

— Ha az egyetemre nem is azért jöttél, a Rajk Szak-

kollégiumban már tudatosan azért léptél be, hogy elméletileg foglalkozhass a közgazdaságtannal, igaz?

— Középiskolás koromban részt vettem a SG egyik felvételi előkészítőjén. Ott ismerkedtem meg néhány rajkossal. Már akkor elhatároztam, hogy belépek a szakkollégiumba. A Rajkban azután nemcsak szakmailag, hanem emberileg is nagyon sokat érlelődik az ember.

— Szóba került ott közöttek a menni vagy maradni kérdése?

— Hát persze. Teljesen nyilvánvaló volt, hogy sokkal több értelmes ember él, dolgozik Magyarországon, mint ahányan külföldre szegődnek. Van aki elmegy, van, aki elmegy és visszajön és olyan is akad, aki el se megy.

— Az ösztöndíjat szakmai okokból pályáztad meg vagy elsősorban „Amerikára” voltál kíváncsi?

— Csakis szakmai szempontból tartottam nagy lehetőséget, hogy ott Ph.D. zek. Korábban már jártam néhányszor az Egyesült Államokban és nem igazán tetszett, ahogy ott élnek az emberek. A közgazdaságtannak azonban nyilvánvalóan az USA a hazája. Aki egyedülálló nyújtott vagy nyújt ebben a szakmában, az szinte kizárólag amerikai vagy olyan nem amerikai kutató, aki ott él, ott dolgozik. Aki közgazdaságtanból akar valamit produkálni, annak az Egyesült Államokban kell tanulnia. Ez volt a véleményem korábban is, és ebben csak megerősített, amit ott tapasztaltam.

— Eszerint az egyetemmel nem volt semmi bajod.

— Egyáltalán nem. Egy gazdag magánygyemem tanultam. Kiváló tanáraink voltak. Egy hónap elteltével megszoktam azt a rendkívül feszített munkatempót is, ahogyan ott dolgoznak a közgazdaságtan tanszéken, ahol Ph.D.-ztem, 15 oktató tanított annyi diákot, ahányan a Közgázra összesen járnak. Emellett minden napra szerveznek valamilyen vitát, workshopot, amiken a világ minden tájáról érkező professzorok vezetnek elő, legújabb ötleteiket, készülő cikküket, könyveik témáit. Szakmailag behozhatatlan az az előny, hogy az ottani kollégák ezeken a vitákon, már két-három évvel a folyóiratokban való publikálás előtt, megismerik a legújabb gondolatokat, tudományos kezdeményezéseket.

A társaimmal sem volt semmi gondom. Néhány hónap alatt nagyon sok jó barátot találtam köztük. Olyanok is akadnak, akikkel hazajövetelem óta is tartom a kapcsolatot...

— ...és mégis, ennek ellenére...

— ...nem lett volna értelme maradnom. Mindenképpen haza akartam jönni, ugyanakkor végig kellett gondolnom: mi értelme abban az iszonyúan kemény munkatempóban végigdolgozni öt évet — úgy tűnt, végül is ennyire lett volna szükséges a Ph.D. megszerzéséhez —, ha azután itthon sem az üzleti, sem az akadémiai életben nem tudom kifejleszteni a tudást, amit megszerkeztem. A válasz erre a kérdésre csak az lehetett: semmi. Ha ennyi energiát fektetek be a szakmai fejlődésemben, az csak akkor térülhet meg, ha ott maradok. Ha keresek valamilyen állást az ENSZ-nél vagy a Világbanknál, ha egzisztenciát teremtek magamnak az USA-ban.

Öt év elteltével, az ösztöndíj lejártá után hazajönni, harmincévesen küszködni itthon anyagi háttér, lakás és a többi nélkül — ez teljesen kilátástalan lehetőségek tűnt. Ha viszont ott maradok, dolgozom néhány évet, akkor lassan eltelt volna 8-10 év és végül teljesen amerikaiává váltam volna: megszakadtak volna a kapcsolataim az itthoni barátaimmal, eltérőkké váltak volna a problémáink, nem maradt volna közös témánk. Egészen más világban éltük volna az életünket.

— Azért visszamész még az Ígéret földjére, igaz?

— Az USA-ba a következő két évben semmiképpen sem, mivel olyan vízumom volt, ami ezt lehetetlenné teszi. Csak valamilyen hivatalos küldöttség tagjaként kaphatnék beutazási engedélyt. Tanulni egyelőre nem akarok külföldön, legfeljebb turistaként fogok utazni.

— Erre mondhatnánk azt: na és. Lett volna új életed, lettek volna új barátaid.

— Nem akartam azt az életet, amit az USA-ban élhettem volna. Ott a professzorok igazi kispolgárok. Reggel beülnek az elővárosi lakásuk garázsában parkoló autójukba, behajtanak az egyetemre, ahol csak a munkájukkal kell törődniük, minden feltétel biztosított a számukra. Nagyon ritkán találkozhat az ember arrafelé olyan intellektuálakkal, amilyenek Kelet-Európában élnek. Akik mással is törődnek a munkájukon kívül, akik hozzászoktak ahhoz, hogy az elemi munkafeltételektől a lakásukig mindegyre meg kell küzdeniük. Hamár az ember kénytelen valamennyire hétköznapivá válni, reggel munkába menni, dolgozni, este hazamenni, akkor ezt én inkább itthon szeretném elszenvedni: Magyarországon akarok kispolgár lenni, nem az Egyesült Államokban.

— Mit szólnak a döntésedhez a tanáraid, a társaid?

— A profok hülyének tartottak, a csoporttársaim már jobban megértettek. Nem voltam egyébként fehér holló ezzel az elhatározásommal. A korábbi években is többen hazamentek és velem együtt is két Ph.D.-z társam, egy angol és egy török fiú is otthagya a Rochesteri Egyetemet. A török srác annak ellenére hazament, hogy tudta, elviszik katonának, mehet a hegyek közé a kurdokkal csatázni.

— Ezek szerint nem motívált valamilyen megmagyarázhatatlan, irracionális visszavágás a magyar nemzettest melegebe.

— Nincs bennem ilyen népi-nemzeti hevület. Nagyon kedvesek voltak a vendéglátóink, csak éppen nem igazán lehetett velük beszélgetni. Filmekről, könyvekről semmit sem tudtak és nem is igazán mutatkoztak hajlandónak arra, hogy bármit elolvassanak, megnézzenek, ami nem szolgálja közvetlenül a szakmai fejlődésüket vagy a szórakozásukat. Abban a környezetben egy dologgal kellett volna foglalkoznom éjjel-nappal. A szűk szakterületem problémáival kellett volna kelnem és feködnöm. Nekem viszont ennél szellemileg többre van szükségem: Úgy érzem Magyarországon kellemesebben tudok élni, mint az Egyesült Államokban.

— Annak ellenére, hogy ez a választás anyagilag enyhén szólva nem kifizetődő...

— Így van. Ott diákként többet kerestem, mint most, akármennyire is hajtom magam.

— Mit csinálsz mióta hazajöttél?

— A Közgazdaságtudományi Intézet munkatársa vagyok és idén én tartom a munkagazdaságtani előadásokat az egyetemen. De legalább ilyen fontos, hogy a Rajkban megválasztottak nevelőtanárnak. A kollégiumban lakom és nagyon jól érzem ott magam.

— Azért visszamész még az Ígéret földjére, igaz?

— Az USA-ba a következő két évben semmiképpen sem, mivel olyan vízumom volt, ami ezt lehetetlenné teszi. Csak valamilyen hivatalos küldöttség tagjaként kaphatnék beutazási engedélyt. Tanulni egyelőre nem akarok külföldön, legfeljebb turistaként fogok utazni.

Munkanélküliek akadémiaja

Az első kudarc egy érettségizett életében, a sikertelen egyetemi felvételi lehet. Egy remény foszlék szét. Legalábbis egy időre. Ennél nagyobb sokkot az válthat ki, ha még munkát sem talál. Pedig ambíciói vannak, valami többet, valami mást szeretne csinálni. Ehhez nyújt segítséget a Budapesti Üzleti Akadémia. Erről beszélgettünk az igazgatóval, Varsányiné Szabó Máriával, a pol. tudományi tanszék oktatójával.

— Ki hozta létre az akadémia és milyen céllal?

— 1991-ben jött létre az Alapítvány, a képzett polgárságot, s ez működött az akadémia, amely Magyarországon eddig ismeretlen, újszerű képzési feladatokat vállalt magára, személyre szabott oktatási programjával, naprakész, gyakorlatra orientált tematikájával és módszereivel.

— Kiknek szánták az intézményt?

— Elsősorban középiskolát végzett 18-19 éveseknek, akik az érettségi után — szakmai tudás, álláslehetőség híján — a perifériára szorulhatnak, munkanélkülivé válnak, de legalábbis fenyegettek a munkanélküliségtől. Ezenkívül is elsősorban azt a gazdasági, pénzügyi, üzleti kérdések iránt érdeklődő társaságot célozzuk meg, amelyik az egyetemi felvételen nyújtott teljesítménye alapján csak néhány ponttal marad el a bűvös határtól.

— Milyen képzési rendszert működtetnek?

— A képzés két fokozatú, amelyben az első szemeszter alapozó tárgyaira (közgazdaságtan, marketing, pénzügy, jog, nyelvek, informatika) választható szakirányokban, félévszintű képzés épül a következő félévek során. A második félévtől kezdve beépül a szakmai gyakorlat is. Hallgatóink bankoknál és a tőzsdén is körülnéznek. Ha most folyamatban lévő tárgyalásaik sikerrel járnak, akkor a jövőben heti egy-két napot különböző cégeknél töltenek diákjaink.

— Mindez mennyibe kerül a hallgatóknak?

— A két éves alapképzés szemeszterenként 50 ezer forint, mint alapítványi támogatás, adóalapról levonható. Ebben az évben a Fővárosi Munkaügyi Központtal kötött szerződésünk alapján a közel száz első évfolyamos, hatvan százaléka annak, akik regisztráltak munkanélküliek voltak a tandíját a Munkaügyi Központ fizeti az alapítványnak, így tehát ez a hallgatók számára ingyenes.

— És a tankönyvek, az oktatók?

— Igyekszünk mind több kollégát megnyerni az egyetemről, illetve más főiskolákról. Előadásokat tartanak vállalkozók, a bankvilág, a pénzügyi élet képviselői. Az egyetem jól felkészült, végzős hallgatóinak is lehetőséget nyílik arra, hogy kipróbálják itt magukat. Oktatásunkban egyetemi jegyzeteket, saját kísérleti jegyzeteket, illetve korszerű szakmai tankönyveket használunk és a heti 8 órás nyelvi képzéshez is a legkorszerűbb nyelvkönyveket és hanganyagokat bocsátjuk hallgatóink rendelkezésére. A tankönyveket az oktatás időtartamára kölcsönözzük hallgatóinknak, de aki kívánja, ötvenszázalékos áron meg is vásárolhatja ezeket.

— Honnan van erre pénz, kik támogatják az alapítványt?

— Alapítványunkat minimális alaptőkével hoztuk létre. Forrásainkat elsősorban a gazdálkodószervezetekkel kötött együttműködési szerződések, illetve a Fővárosi Munkaügyi Központtal kötött megállapodások, valamint a pályázatok után elnyert összegek jelentik. Komoly gondot jelent számunkra a bérleti díjak fizetése, mert a rendelkezésre álló összegekkel az oktatás tartalmi és technikai színvonalát emeljük inkább. Két igen jó felszereltségű számítógéptermet is létrehoztunk az elmúlt hónapokban.

— Milyen a kapcsolat az egyetemmel?

— Szeretnénk élő és eleven kapcsolatot fenntartani az egyetemmel. Diákjainknak

első évben, a szakmai képzés kiegészítéseként felvételi előkészítőket is szervezünk, 85 százalékos a felvételek aránya. Tárgyalásokat folytatunk az egyetemmel a két oktatási forma összekapcsolásáról, szeretnénk ha egyfajta belépőként működhetnének a közgázra.

— Hányan kezdtek itt az idén?

— Az első évfolyamunkra jelenleg négy tanulócsoportba 88 hallgató jár.

— Milyen visszajelzések érkeztek?

— Az egyik legfontosabb jelzés az, hogy minimális a lemorzsolódás. Elismerést jelent, hogy két vidéki városunk is jelentkezett a kihegyezett tagozat működtetésének szándékával.

— Milyen esély van arra, hogy a két év eltelté után, munkát találnak a diákok?

— Esélyeiket azzal is szeretnénk javítani, hogy a képzés folyamatában komoly informatikai ismereteket nyerhetnek, és ezzel akár egy további szakmát szerezhetnek, valamint a nyelvi képzés és vizsgáztatás követelményrendszerének érvényesítésével inspiráljuk őket a hagyományos és üzleti nyelvvizsgák teljesítésére. Folyamatosan kapcsolatban állunk, fejedvadás cégekkel, állasközvetítő irodákkal, ott vagyunk az állásbörzén is. Az iskola után is figyelemmel kísérjük diákjaink sorát, így az eddigi tapasztalatok alapján azt mondhatjuk, hogy a nálunk szerzett végzettség, egyre piacképesebb és az elhelyezkedés 75-80 százalékos aránya, biztató a jövőt illetően is.

— Milyen esély van arra, hogy a két év eltelté után, munkát találnak a diákok?

— Esélyeiket azzal is szeretnénk javítani, hogy a képzés folyamatában komoly informatikai ismereteket nyerhetnek, és ezzel akár egy további szakmát szerezhetnek, valamint a nyelvi képzés és vizsgáztatás követelményrendszerének érvényesítésével inspiráljuk őket a hagyományos és üzleti nyelvvizsgák teljesítésére. Folyamatosan kapcsolatban állunk, fejedvadás cégekkel, állasközvetítő irodákkal, ott vagyunk az állásbörzén is. Az iskola után is figyelemmel kísérjük diákjaink sorát, így az eddigi tapasztalatok alapján azt mondhatjuk, hogy a nálunk szerzett végzettség, egyre piacképesebb és az elhelyezkedés 75-80 százalékos aránya, biztató a jövőt illetően is.

— Milyen esély van arra, hogy a két év eltelté után, munkát találnak a diákok?

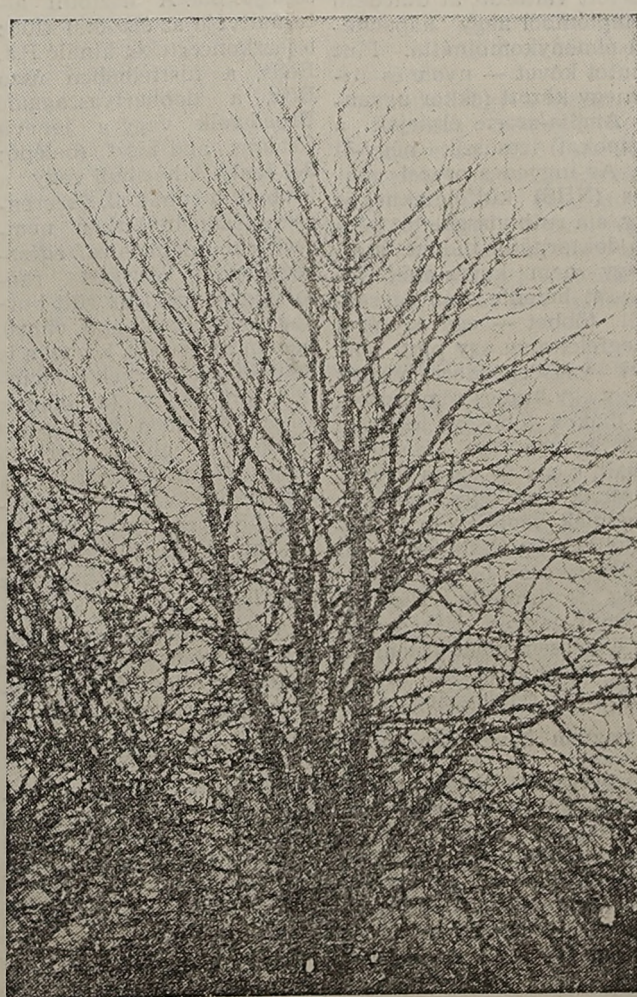
— Esélyeiket azzal is szeretnénk javítani, hogy a képzés folyamatában komoly informatikai ismereteket nyerhetnek, és ezzel akár egy további szakmát szerezhetnek, valamint a nyelvi képzés és vizsgáztatás követelményrendszerének érvényesítésével inspiráljuk őket a hagyományos és üzleti nyelvvizsgák teljesítésére. Folyamatosan kapcsolatban állunk, fejedvadás cégekkel, állasközvetítő irodákkal, ott vagyunk az állásbörzén is. Az iskola után is figyelemmel kísérjük diákjaink sorát, így az eddigi tapasztalatok alapján azt mondhatjuk, hogy a nálunk szerzett végzettség, egyre piacképesebb és az elhelyezkedés 75-80 százalékos aránya, biztató a jövőt illetően is.

— Milyen esély van arra, hogy a két év eltelté után, munkát találnak a diákok?

— Esélyeiket azzal is szeretnénk javítani, hogy a képzés folyamatában komoly informatikai ismereteket nyerhetnek, és ezzel akár egy további szakmát szerezhetnek, valamint a nyelvi képzés és vizsgáztatás követelményrendszerének érvényesítésével inspiráljuk őket a hagyományos és üzleti nyelvvizsgák teljesítésére. Folyamatosan kapcsolatban állunk, fejedvadás cégekkel, állasközvetítő irodákkal, ott vagyunk az állásbörzén is. Az iskola után is figyelemmel kísérjük diákjaink sorát, így az eddigi tapasztalatok alapján azt mondhatjuk, hogy a nálunk szerzett végzettség, egyre piacképesebb és az elhelyezkedés 75-80 százalékos aránya, biztató a jövőt illetően is.

— Milyen esély van arra, hogy a két év eltelté után, munkát találnak a diákok?

— Esélyeiket azzal is szeretnénk javítani, hogy a képzés folyamatában komoly informatikai ismereteket nyerhetnek, és ezzel akár egy további szakmát szerezhetnek, valamint a nyelvi képzés és vizsgáztatás követelményrendszerének érvényesítésével inspiráljuk őket a hagyományos és üzleti nyelvvizsgák teljesítésére. Folyamatosan kapcsolatban állunk, fejedvadás cégekkel, állasközvetítő irodákkal, ott vagyunk az állásbörzén is. Az iskola után is figyelemmel kísérjük diákjaink sorát, így az eddigi tapasztalatok alapján azt mondhatjuk, hogy a nálunk szerzett végzettség, egyre piacképesebb és az elhelyezkedés 75-80 százalékos aránya, biztató a jövőt illetően is.

Szélnek eresztik levelüket...

25 éves egyetemünkön a jövő kutatás

Jubileumi beszélgetés Kovács Géza professzorral

Az egyik legfiatalabb tudományág a jövő kutatás, 25 éve, hogy meghonosodott e tudományág a kutatóegyetemünkön — ebből az alkalomból nyilatkoztattuk

Nem minden egyetemi oktatónak adatik meg az, hogy egy új tudományágat vezessen be az egyetemi rendszerbe. Mi készítette erre?

A szakszemináriumot futurologia címmel 1968-ban hirdetem meg. Ezzel indult az egyetemen a jövő kutatás. Akkor éppen negyvenéves voltam és egyben a népgazdasági terv tanszék vezetője is. Két irányból indulva jutottam el ehhez az elhatározáshoz. Az egyikben az önéletrajzom munkált. Egyetemünk agrárközgazdasági szakán végeztem és miután átkerültem a népgazdaság-tervezési tanszékre itt-tartózkodásom miatt át kellett térnem átfogó gazdasági kérdésekre való foglalkozásra. Nagy doktori disszertációm is már egy komplex, de középtávú munka volt. Ennek kapcsán erősödött meg bennem az a meggyőződés, hogy a gazdasági kérdésekkel, a tervezéssel is erőteljesebb távlati szemlélet figyelembevételével lehet foglalkozni. A távlati szemléletre való átkapcsolás viszont felvetette, hogy még tágabb időhorizontban kell gondolkodni és így kézenfekvőnek tűnt, hogy a távlatosabb gondolkodást felvállaljam. A távlatosabb gondolkodás vi-

szont eleve egy integratívabb, tehát ökológiai, műszaki, gazdasági, társadalmi, tudati, politikai kezelést kívánt, generalistább szemléletet igényelt. Ugyanakkor a világban is ezzel párhuzamosan előtérbe kerültek távlatosabb, globálisabb és nagy térségi problémák. Erre a tudományos kihívásra reagálva indultam el a jövő kutatás útján. A kép teljességéhez az is hozzátartozik, hogy amikor meghirdetem ezt a futurologia szemináriumot '68-ban, abban az

évben alakult a Római Klub is. Tehát szinte a Római Klubbal egy időben reagáltunk az új kihívásra, így tudományos következmény szempontjából már indulásnál sem voltunk lemaradva a nemzetközi tudományos tendenciáktól. Velünk párhuzamosan az országban több más ponton a Tudományos Akadémia keretei között is elkezdődött a jövő felé fordulás.

Egy új tudományterületre váltott át negyven évesen. Nem érezte ennek kockázatát?

Ezzel számoltam, viszont meggyőződésem volt, hogy aki egyetemi pályán mozog, annak a munkájában az oktatásnak, tudományos kutatásnak és tudományos közéleti munkának együtt kell lennie. És mint-

Kik lettek az első munkatársai?

Minthogy én egyetemen oktatok, kézenfekvő volt, hogy ezt a tudományágat az oktatással kapcsoljam össze. Már akkor élt bennem az a meggyőződés, amiben dékánhelyettes és dékáni tapasztalatok is megerősítettek, hogy az oktatási reformok lényege nem elsősorban az órárendek átszervezésében van, hanem az új tudományos kihívásoknak való megfelelésben. Az új tudományos kérdésekkel hallgatókkal, doktorjelöltekkel, aspiránsokkal, külső szakértők bevonásával kezd-

Abban az időben megsűrűsödött az élete?

Meg. De érdekes, színes irányba. Színesebb volt mint korábban, mert a távlatosabb gondolkodás su-

hogyan az egyetemen nem is a holnapra, hanem a holnaputánra is készítjük fel a hallgatókat és a jövő mindig eltér a jelentől, ezért a jövő nagy kihívásait és kockázatait föl kell vállalnunk.

tem el foglalkozni, úgy, hogy a futurologia szakszeminárium tulajdonképpen kutató szemináriumként működött, ilyen értelemben is új törekvés volt. Az itt indulók közül és a későbbiekben a szeminárium résztvevői közül egyre nagyobb arányban kerültek különböző egyetemekre, tanszékekre, gyakorlati szervezethez is és maradtak természetesen nálam is, úgyhogy az érdemi segítséget a folyamatos munkában ezeztől, a részben általam is nevelt, tudományos törekvéseiben támogatott fiataloktól kaptam.

gallta a merészebb kérdésfeltevés lehetőségét. Abban az időben és az azt követő években nálunk ugyan ke-

ményen nemcsak bíralták, de el is ítélték a Római Klub jelentéseit, a növekedés határait. Mi kezdtől felvállaltuk úgy, hogy ezeket lehet vitatni, de érdemben kell velük foglalkozni. Nem ítéltük el az utópiákat

Hogyan sikerült az új tudományágat elfogadtatni az egyetemi közvéleménnyel és a tudományos környezetel?

A futurologiával való foglalkozást akkor sokan megmosolyogták. Gondot okozott abban az időben, hogy akkor még szokás volt ezeket a kibontakozó új tudományos területeket, amik Nyugatról jöttek burzsoá tudományként tekinteni és el is vetni. Természetesen ezek az előítéletek éreztették határait személyemre is. De ezt tudatosan vállaltam, másrészt a kép teljességéhez hozzátartozik, hogy ezért a munkásságomért személyesen nem akadályoztak, de nem is támogattak. És elejét véve a fölösleges vitáknak, a futurologia című helyett — az általam szerkesztett négykötetes szöveggyűjtemény még futurologia cím alatt jelent meg —

Miután a jövő kutatás politikai kérdésekkel is foglalkozik, felvetődött-e önökben az, hogy a szocializmus perspektíváját megkérdőjelezzék?

Miután itt az egyetemen nagy távlatú komplex jövő kutatással foglalkozunk, nyilvánvaló, hogy a világ globális problémái kapcsán felvetődött a szocializmus kérdése és annak perspektívája. Azonban meg kell mondani, hogy mi a korábbi években nem fogalmaztunk meg olyan hipotéziseket, vagy következtetéseket, hogy a szocialista társadalomnak a kelet-európai változata ilyen lát-

ástértünk a jövő kutatás, nagy távlatú jövő kutatás, jövőképzés fogalmának a használatára. A fejlődési folyamat eredménye az lett a továbbiakban, hogy a tanszékre jött fiatal munkatársak nem is egyetemi státusra kerültek, hanem részben a Tervhivatal, Statisztikai Hivatal által adott vendégstátusokra, részben pedig az MTA által támogatott kutatóhelyé váltunk. Miután sorban jelentek meg a futurologiával kapcsolatos könyveink, tanulmányaink, sikerült elérni azt is, hogy az MTA-n megalakult a Jövő kutatási Bizottság a kilencedik osztály keretében, amelynek 12 éven keresztül elnöke voltam.

ványosan összeomlik. A jövőbeni fejlődési fokozatokat kutatva én következetesen megpróbáltam azonban kapcsolatot keresni különböző fejlődési elméletek között és a nyugati, valamint a kelet-európai szocialista fejlődési fokozatokat valamilyen formában összekapcsolni. Ez például azt jelentette, hogy a szocializmust az egy főre jutó GDP mutatóval ipari társadalomként próbáltam kezelni az úgynevezett fej-

Merre tovább?

avagy: gyalog-galopp az elvarázsolt szigeten

Ne essen senki kétségbe, ha egyéves brit ösztöndíjat nem a patinás Oxford vagy Cambridge vagy a divatos (trendy) Warwick vagy Reading egyetemén kell letöltenie. Itt van például Manchester. Futballcsapatairól no meg Engels Frigyes írói munkásságából ismert ipari és kereskedelmi központ; az első vasút, az első atommaghasadás, az első transzatlanti repülés és sok egyéb elsőség városa. Négy egyeteme is van. Ezek közül persze

Mickey Mouse University-nek fejtik meg.

Még közelebb esik a belvároshoz az UMIST (University of Manchester Institute of Science and Technology), mely — talán a bostoni MIT-hez hasonlíthatóan — egy műszaki fakultásból nőtte ki magát világszínvonalú tudományegyetemmé. A város másik felében található Salford Egyeteme, mely katonai célokra felhasználható kutatásai miatt a '80-as években Thatcher asszony egyik kedvence volt.

Közgazdászoknak „az egyetemen” a helyük, ahol a

előadásról csak nagy ritkán hiányoznak,

és úgy jegyzetelnek, mint a kisangyal. Nálunk ismert jelenség, hogy a hallgató majdhogynem szívességet tesz az előadónak, ha tollat vesz a kezébe vagy akár csak, ha be méltóztat farradni az előadásra. Az angolok úgy írják, mint a gép, noha a vizsgákra nem kell az összes tárgyat témakörből felkészülniük, csak azok felől-kétharmadából. Aztán politikai vitakészségük is imponáló. Számítalan di-

csak az egyiket hívják „a manchesteri egyetem”-nek. Teljes nevét (Victoria University of Manchester) tavaly kezdtek használni újból, mióta — az összes többi hasonló intézménnyel együtt — egyetemi rangra emelték a városközponthoz közelebb eső főiskolát (Polytechnic, azaz poly). Ez utóbbi a jól csengő Manchester Metropolitan University névvel ruházták fel, bár az MMU rövidítést „az egyetemen” általában

Jevons Coffee Bar és a Lewis Library őrzi a közgazdasági tanszék nemzetközi híru professzorainak emléket. Stanley Jevonsról és Arthur Lewisről azonban a brit posztgraduális közgazdászhallgatók nem tudják, hogy kik voltak, mert nem kellett elmélettörténetet hallgatniuk. Sem a földrajz, sem a történelem nem erőségük (hacsak nem az ameriakkal vetjük össze őket). Persze van néhány dolog, amiben különbek még egy közgazdász diáknál is. Például abban, hogy

áktársaság működik ilyen-olyan politikai töltettel, és jó alkalmat kínálnak a megnyilatkozásra az ebéddőben rendezett aktuális politikai viták is. Nem sokkal azután, hogy a kormány csúfondáros módon leértékelte a font sterlinget, és közzétette terveit a szénbányászat likvidálására, az egyik ilyen vitának például az volt a címe, hogy **menjen-e a fenébe a kormány?**

Két szómonk mondott bevezető: egyikük a munkáspárti fiatalok, másikuk az ifjú konzervatívok részéről. Vita előtt megszavaztatták a közönséget a címről: kb. kétharmad mondott igent, a többi nemet. A vita után — melynek során a tory ifjú két megnyert háborúban (Falkland, Öböl), tudta összegezni az elmúlt 13 év eredményeit — a kétharmad fölment háromnegyed fölé.

Az angol diákok egyetemen kívüli érintkezésének legfőbb színhelye a kocsmák (pub, eredetileg: public house, vagyis nyilvánosház). Közgazdászok törzshelye a kar épülete melletti Jabez Clegg, mely néhány évvel ezelőtt változott át dűledező templomból nagy kapacitású élménykabinná. Pint pintet követ — nyolc és tizenegy között (ekkor ugyanis Anglia-szerte elzárják a csapokat) lecsúszik négyöt is. Az ingyenes orvosi ellátás (NHS) külföldieknek is jár, s a rutinvizsgálatot végző doktornőtől tudom meg, hogy nem kevés diák fogyaszt hetente száz egységnél többet — egy egységet megfelelően egy pint sörnek vagy egy deci bornak vagy egy kupica töménynek. A diákok többsége legalább két helyen végzi tanulmányait, s egy új város felavatásának elsődleges formája a kocsmák végigjárása (pub-ravling). Ez általában annyira sikeres, hogy többször meg is ismétlik. Házibuli viszont nagyon ritkán van, és össze sem lehet hasonlítani a magyarral. A kezdés időpontja rendszerint „after nagyon kevés pénzük marad például ruházkozásra.

A neogyarmatokról persze ömlik be a sok-sok olcsó textilipari cikk, úgyhogy a brit ruhapiacokon (és különösen az egyetemek környékén) igen nyomott árakkal találkoznak, ami magyar mércével mérve is olcsó bevásárlást tesz lehetővé. Ennek ellenére az angol egyetemisták — ruházatukban is meg-

figyelhető — sajátos ellenkultúrája, nem egyszerűen divatból vagy feltűnési igényből fakad: pénzük kevés, és ami van, azzal sem tudnak vagy akarnak értelmesen gazdálkodni. Ez utóbbi nemcsak a fiatalokra jellemző, és nyilván magyarizatot igényel, ha olyan országról van szó, amely bö-

csője volt a klasszikus, a modern, és a posztmodern közgazdaságtudománynak egyaránt. Smith, Malthus, Ricardo, Mill, Marshall, Keynes, Robinson, Schumacher — ez a sok lángelme mind

mai napig nem voltak képesek bevezetni a dupla ablakúveget,

miközben évente több ezren halnak meg kihűlésben, a gyerekeket zoknijában altatják, és isszák azt a rengeteg forró teát, csakhogy valami felemelgítse azt a hideg véruket. Mert egyébként a fűtés igen sokba kerül az átlagszaládnak, nem is beszélve arról, hogy a jövő évtől két menetben ráteszik az áfát a háztartási tüzelőanyagokra. Persze nincs más, ami az európai látogatót több káromkodásra készítené a szigeten, mint a vízcsap. Helyesebben: vízcsapok, hiszen épp arról van szó, hogy

történelmi motívum: a viktoriánus kor idealizálása.

Százhusz évvel ezelőtt Anglia a csúcson volt, a brit iparnak nem volt versenytársa (könnyű is érvelni a szabadkereskedelem mellett), és melleleg a Föld egyötödét Londonból irányították. Az angol polgár élt, mint Marci Hevesen, s mikor a munkások néha napján megrázták magukat, nekik is csurrant-ceppent valami, amíg a birodalom állt. A legutóbbi évszázad azonban a világgazdasági pozíció folyamatos eróziója jegyében telt. II. Erzsébet negyven évvel ezelőtti megkoronázása ugyan megpróbálta felidézni a viktoriánus pompát, Suez után azonban mindenki számára érezhetővé vált — Macmillan miniszterelnök megfogalmazásában — „a változás szele”. Ennek ellenére nem történt semmi-féle tudatos szakítás a viktoriánus ideállal, a brit nagyság mítoszával. Az angol ház, az angol fürdőszoba, az angol löverseny és sok minden egyéb ma is olyan kell

hogy legyen, mint akkor volt. Mert attól angol. Azt pedig, hogy a hajdani luxusból egyre kevesebbre telik, nem úgy próbálják elintézní, hogy újragondolják és átalakítanak életformájukat, hanem úgy, hogy minden újabb egyensúlyvesztés esetén, kilöknék a hajóból egy-egy védtelen vagy gyengébb érdekérvényesítő erővel rendelkező csoportot. Ennek nagy művésze volt Thatcher asszony, eszköze pedig az utóbbi másfél évtized során a privatizáció, ami köré nálunk — átvéve a tory pártpropagandát — a legkülönbözőbb hatékonysági mítoszokat szőtték. Altlólag a hatékonyságot kellett volna, hogy szolgálja például a verseny bevezetése a telefonóriába. Ezért most már két vállalat van, és nem egy, és a két cég versenyének szabályozására létrehoztak egy új állami hivatalt. Míg az angolok a versenyt szervezték, a franciák — né-

Iett szocializmust, mint szakszervezetet, ugyanígyen mutatóval mérve a fogyasztói társadalom szakaszát képzelmel el és felvettem, ha kritikai hangvétellel is, hogy vajon a kommunizmusba való átmenet nem tekinthető-e azonosnak a posztindusztrialista társadalomba való átmenettel. A mi számításaink szerint Magyarország 1985-ben lépte át a fogyasztói társadalom küszöbét és innen a magyar jövőképet kapcsán a magyar jövőképet megfontolástakarakossági megfontolásokot fokozatosan érvényesítő posztindusztrialis, poszt-szocialista társadalom jövőképe jelent meg. A rendszer-váltás a kialakuló jóléti társadalom küszöbén valósult meg és az utóbbi időben való visszacsúszásunk a GDP-t illetően tulajdonképpen az ipari társadalomban való visszacsúszást jelentette

— A mai, háborúktól feszült közép-európai helyzetben milyen kivezető utat, jövőképet tud felrajzolni a futurológia?

— Meggyőződésem, hogy a világháború kibontakozásának vagy kioldásának a kérdésköre végleg lekerült a katonai stratégiák tervezés-asztaláról. Átmenetileg katonai szempontból a világ egypólusúvá válása is korlátozza ezt a lehetőséget. Nem múlt el teljesen a világháború veszélye, részben a katonai, technikai, rendszerek meghibásodásának lehetősége miatt, részben különböző stratégiai fontos térségek felhalmozódó feszültsége miatt. Nagyon valószínűnek tartom azonban, hogy hosszabb távon a világ nemcsak gazdaságilag, hanem katonailag is többpólusúvá válik a korábban

olyan következményekkel is, hogy amely ágazatok néhány évtizeddel korábban húzóágazatoknak minősültek, most a visszacsúszás révén válságágazatokként és válság sújtotta térségként jelennek meg. Ebből adódóan a mai viszonyokat figyelembe véve én egy kettős jövőképen gondolkodom; egy távolosabb posztindusztrialis, poszt-szocialista társadalom szigorúan takarékosági elven alapuló jövőképében (ez lenne az én felfogásomban a sajátos, nagytársági, kelet-közép-európai vagy magyar út) és rövidebb időszakra egy instabilabb viszonyok jövőképében gondolkodom, amikor is alapvető erőfeszítéseket kell tennünk a modernizáció és a lakossági alapszükségletek biztonságos kielégítésének összekapcsolására.

kétpólusú helyett és ez egy kiegyenlítő biztonsági mechanizmust is belevihet a világpolitikába. Sajnos, a helyi háborúk lehetősége nem szűnt meg általában sem és környezetünkben sem. A jugoszláviai térségben folyó helyi háborúk tapasztalatai miatt (ott hagyományos fegyverekkel vívják a háborút) nincs kellemes a figyelem homlokterében, hogy a helyi háborúk nem hagyományos eszközökkel is vívhatók. Ezért a biztonsági kérdések különösen felértékelődnek és változatos, de jól összehangolt forgatókönyvek, intézkedések kimunkálását igénylik.

A nők munkaerő-piaci helyzete Európában

— az UWE-konferencia tapasztalatai kapcsán

Az UWE (University Women of Europe) szeptemberben Bonnban tartotta soron következő évi konferenciáját, amelyre meghívást kaptam. Az előadók és a résztvevők az európai munkaerő-piac és a nők helyzetének sokoldalú összefüggését vizsgálták.

Az előadások és a vita három fő téma köré csoportosult:

- „A család és a foglalkozási szerep összehangolásának keretfeltételei az Európai Közösségben.”
- „Az Európai Női Lobby tevékenysége és céljai.”
- „A munkanélküliség Európában: eredete, a nőkre gyakorolt hatásai és a helyzet javítását célzó javaslatok.”

A nemzetközi és a hazai jellemzők összecsengésére a kutatások már régóta felhívták a figyelmet. Ezek közül a legfontosabbak:

- A nők munkaerő-piaci hátránya a munkabábelépéstől kezdve végigkíséri őket aktív életük során egészen. A hátrány a munkában eltöltött idővel nem csökken, hanem fokozódik.
- A nők hátrányos helyzetének főbb megnyilvánulásai: a szakképzésbeli eltérések, az elmeneteli korlátok, a munkaerő-piaci szegregáció, a bér- és kere-

setkülbségek, a munkaerő-piaci integráció és reintegráció nehézségei.

c) A hátrányos helyzet alapvető oka a nőkre háruló kettős feladat (foglalkozási és családi szerep) összehangolásához nyújtott társadalmi segítség elégtelensége.

d) Az infláció és a gazdasági recesszió kapcsán fokozott hangsúlyt kap a szegénység feminizálódása, amely főként a gyermekeket egyedül nevelő- és az idősek (nyugdíjas) nőket sújtja.

Az UWE, az International Federation of University Women (IFUW) európai szekciója. Az IFUW célja, hogy tudományos és érdek-

védelmi fórumot biztosítson az egyetemet végzett nőknek. A szervezet hatása nem elenyésző, hálózatán keresztül közvetlen és közvetett befolyást gyakorol a nők helyzetének javítására. A női érdekeket folytatótt lobbizás európai szervezete (European Women's Lobby) országban belül és nemzetközi szinten nyomást gyakorol a nők hatalmi pozícióinak javítására.

A konferencián résztvevők helyzetelemzése, javaslatai (a kettős feladat összehangolásához szükséges feltételek részletezése) a hazai közvélemény előtt ismert megállapítások. Kevésbé ismert és követésre méltó tapasztalatok:

a) Az önszerveződés képessége, az egyes országokban működő „Egyetemet végzett nők Szövetségének” aktivítása.

b) A nők és országuk sorsközösségének felismerése, időt, energiát nem elvonó, a közügyekben való részvételre való ösztönzés.

c) A hit és az optimizmus a nők helyzetének jobbítása iránt.

A konferencia kapcsán megfogalmazódó kérdésem: Mindezek hiányoznának belőlünk?

KONCZ KATALIN
egyetemi docens

Nőkről nőnek

Fotó: Komó

mi állami ösztönzéssel és támogatással — kifejlesztették a telekommunikációs szolgáltatásokat egészen új, és ráadásul olcsó rendszerét. Ma már a „privatizáció” említése hallatán a legtöbb angolnak ökölbe szorul a keze; különösen amikor a még

a privatizációtól minden csak rosszabb és drágább lett,

s a helyzet egyre kilátástalansabb: az újabb „takarékosabb” intézkedések most már elkerülhetetlennek tűnnek.

Aki mostanában hosszabb időt tölt a britéknél, annak számára — a sok bosszankodás mellett — a legszórakoztatóbb műsorszám nem más, mint John Major. Talán Európa legmulatságosabb politikusa, akit a Guardian karikatúristája rendszerint olyan superman-nek ábrázol, aki az öltönye fölött viseli alsónadrágját. A lapokban állandó vitatéma: rátermett-e Major a kormányfői tisztségre. A válasz többnyire nem (John Major is not up to the job). Legnagyobb sikere az volt, amikor egy tévéinterjú után a szerkesztők akarata ellenére még működésben levő kamerák rögzítették, hogy a miniszterelnök tökfilkónak (wimp) nevezte saját magát, és fatyúnak (bastard) három miniszterét. Öszinteségi roham egészen addig terjedt,

jól működő posta, vagy a még jól működő vasútvonalak magánosítása kerül szóba. Úgy érzik ugyanis, hogy már benne vannak a hosszú távban, amikor a kökemény thatcheri gazdaságpolitika gyümölcseinek be kellett volna érniük. De

hogy a Thatcher-korszakról így nyilatkozott: „az aranykor, mely sohasem volt, de jól ki lett találva”. A Daily Mirror jóvoltából az egész szöveg olvasható volt, sőt telefonon keresztül meg is lehetett hallgatni az exkluzív interjú. Ilyen jelenetek között — pláne ha hozzávesszük még a királyi család itt nem részletezendő, ám sokszorosan publikus magánéletét —, ez a kormányzó társaságot komolyan venni nem lehet. A világ műhelyének romjain előadott fellengzős szónoklataival John Major kabinetje pontosan azt a benyomást kelti, mint a Camelot vára felé gyalog poroszáló Arthur király, a Monty Python filmjében (nota bene: „tököd van neked, nem lovad”).

S ha már itt tartunk, essék szó egy aktuális témáról is. Sokat hivatkoznak nálunk a BBC ilyen-olyan közszolgálati eredményeire. Nos, ha valaki egy évig nézi a

politikai adásokat a négy csatornán (két BBC, két „független”), bizony meg lehet elégedve. Bár a magyar és

a politikai egyensúlytartás szempontjából mi örülni tudnánk bármelyiküknek.

A vezető riporterek elismert szakértői területüknek, és egyformán megizzasztják a kormánypárti és az ellenzéki politikusokat. Szó sincs továbbá a politikailag elkötelezett munkatársak kirekesztéséről. De például van beszélgetős műsora egy volt munkáspárti, meg egy jelenlegi konzervatív képviselőnek egyaránt. (Előbbi: Robert Kilroy-Silk, fergetegek vitákat szerkeszt és vezet, tulajdonképpen a kommunikációs demokrácia főurainak ezek.) Egyébként, ha valaki megnézi a Sky tévét, ott is egymás mellett láthatja a két nagy párt egy-egy kiváló kommunikátor politikusát: Norman Tebbitet és Austin Mitchellt. Ez ember csak sőtvarósnak tud a késő esti Newsnight és a hétfőnként jelentkező Panorama után. Ódákat lehetne zengezni a politikai szatíra reme-

keiről (Spitting Image, Have I Got News For You?). De a történet teljességéhez azért az is hozzátartozik, hogy néhány évvel bukása előtt Thatcher asszony (Antall József egyik példaképe), amint tehette, úgy rúgatta ki állásából Alasdair Milne-t, a BBC főigazgatóját, hogy a lába se érje a földet. Szakmai gondok nem voltak vele, csak nem volt hajlandó állandóan bólogatni a kormánynak, és nyilván valaki másnak a hűségét lehetett honorálni egy ilyen jól fizető állással.

A londoni ügyek után térjünk vissza még egy kicsit Manchesterbe. Első ránézésre az ember nem is gondolná, hogy kulturális tekintetben milyen gazdag városról van szó. Nem gondolná, mert az utca képe alapján a gazdagság a legutolsó, ami eszünkbe jut.

Alaplátvány ugyanis a sok koldus, hajléktalan öreg s fiatal.

Utóbbiak lapja a Big Issue, mely a londoni bemutatkozás után nemrég tört be nagy sikerrel az északnyugati régióba is. Több száz példány számú kétheteli lap, csak hajléktalanok árulják, és az ötven pennyből harminc az övék marad. Alapjait látvány mellé — szinte mindenhol hallható egyfolytában — a különböző szíriának és riasztóberendezések hangja. A manchesteri rendezés tud az Alford egy-egy, Moss Side két negyven-hatvan fős bandát tart el), mégis képtelen megfektetni a már-már amerikai méretű bűnözést. Az embereknek nem marad más, mint lakásukat és autójukat felszerelni a legkülönbözőbb szíriákkal, melyek annyira megszokott részei az életnek, hogy ha működés-

angol barátaim döntő fölényrel a 4. csatorna hirdetőjét részesítik előnyben, a BBC-vel szemben,

adásra biciklilyereggel a kézből járó fiúk látványa (a láncok és lakatok csak a kerekeket meg a vázat tudják védeni, a nyereg mindenképpen elmozdítható, ha lent marad). No de mint mondtam, mindezen ellensúlyozására itt van a kulturális gazdaság a '80-as években — az ipa-

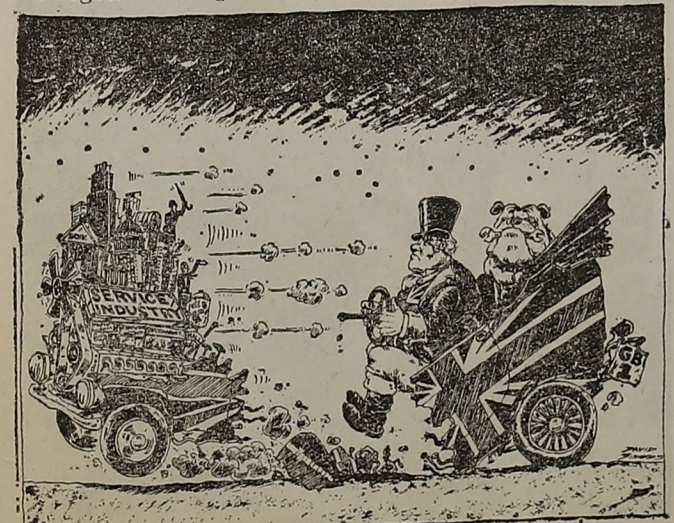
vörös zászló gyakori lengetésével borzolva a gyanútlan közönség kedélyeit.

Nyár elején mutatták be, és kétszer is meghosszabbították a Royal Exchange Színházban Mihail Satrov új drámáját, Vanessa Redgrave-vel a főszerepben. Címe: Talán (Maybe). Az egyetem- és szociológiát tanító magyar származású kollégám szerint feltétlenül meg kell néznie e darabot, „mivel előttem elhagytam Angliát”. (Barátom, aki a Bank of Englandnél kezd pályát, kritikameccsre vitt el ugyanezzel a szöveggel, de nem bántam meg, mert aznap volt egy kis napsütés, ami nyáron igen ritka Manchesterben.) A peresztrojka drámaírója nálunk is sikert aratott annak idején „Tovább, tovább, tovább...” című darabja) ezúttal azt a kérdést tette fel: mi maradt a baloldaliságból a kommunizmus bukása után. A probléma amerikai környezetben fogalmazódik meg, a boszniai háborúval egy időben, három olyan személy emlékezése során, akiknek

ri hanyatlás talaján — Manchester sajátos alternatív zenei központtá emelkedett, aminek még ma is van némi nyoma. Kiváló koncerteket kínál továbbá a zenei művészeti főiskola, meg a Free Trade Hall, a Hallé Orchestra otthona. Művészeti igazgató: Sir Yehudi Menuhin, aki minden évben maga is elvezényel valamit — ezúttal Bartók koncertje volt a fő műsorszám. Van néhány felejthető galéria is, viszont a múzeum igazán érdekesek: a Tudományszéki és Ipartörténeti Múzeum minden korosztálynak nyújt valamit, de tanulságos a Munkásmozgalmi Múzeum is (még ha nem is olyan nagy, mint a liverpooli). Na és a színházak! London, New York és Budapest után itt is játszottak egy évig a Nyomorultakat — egy döbbenetes méretű

szülei közül az egyik (lengetés) menekült) kommunista, a másik (orosz zsidó bevándorló) trockista volt, a harmadik meg a tisztá humanizmus alapján támogatta annak idején a másik kettőt. A gyermekek — levelek, dokumentumok alapján — kiderítik, hogy az előző kettő bizony megtört a macarthyista kihallgatás során, míg a harmadik akaraterejét nem tudta megfektetni a még oly kiméletlen lelki terror sem. Az örök emberi értékekre támaszkodó meggyőződés fölülműltta az ifjú hévből és hitből táplálkozó, mulandó irányzatokat.

Nos, Satrov új darabjától valószínűleg túlzás lett volna elvárni a jelenlegi helyzetben, hogy — a „Tovább, tovább, tovább...” után — ennél pontosabban megmondja végre azt, hogy merre tovább. Igaz, egy év Anglia után, az embernek egészen konkrét elképzelése lesz arról, hogy merre ne. ANDOR LÁSZLÓ

Gazdaságtörténészeké a Nobel-díj

Assar Lindbeck a Svéd Királyi Tudományos Akadémia közgazdasági Nobel-emlékdíjat adó bizottságának elnöke október 21-i sajtótájékoztatóján ismertette a bizottság döntését. Eszerint 1993-ban Robert William Fogel és Douglass Cecil North kapta megosztva „a gazdaságtörténet újszerű értelmezéséért, a gazdaságelmélet és a mennyiségi elemzések összehangolt alkalmazásáért, az intézményi változások feltárásáért”.

Mint közismert, a közgazdászok Nobel-emlékdíjat kaptak. A díj megalapítása óta több — a testamentum alapján nem díjazható — tudományágban született az emberiségnek nagy hasznot hajtó felfedezés, eredmény. Ezért a svéd központi bank fennállása 300. évfordulója alkalmából, 1968-ban, megalapították az „Alfred Nobel-emlékdíjat” a közgazdaságtudomány terén elért eredmények díjazására. Ezt a hatodikot, melyet idén adtak ki 25. alkalommal, azonban nem a Nobel-alapítvány kamataiból fizetik ki, hanem a svéd jegybank. Erkölcseleg és anyagiilag természetesen azonos értékű a többivel. Az anyagi idén 6,7 millió svéd koronát (az MNB okt. 11–15. közti középárfolyamán számolva 81 800 000 Ft-ot) jelent.

Az idén kitüntetett két amerikai professzor az Amerikai Egyesült Államokban a '60-as évektől ismét megerősödő institutionális-műszaki, az új intézményi iskolához sorolható. Az irányzat figyelmének középpontjában a gazdasági folyamatok történelmi lefolyása, illetve az intézmények gazdasági életre gyakorolt befolyásának a vizsgálata áll. Hangsúlyozzák, hogy a gazdasági folyamatok alakulása

elválaszthatatlan a fennálló intézményi fendszertől. Az intézmények pedig a történelem során változnak, s velük változik a társadalom és a gazdaság is. Az intézmények, a társadalom és a gazdaság közt kölcsönös egymásrahatás, interdependencia áll fenn. A létező, illetve létrejövő intézmények elősegíthetik, vagy korlátozhatják a gazdaság alanyok magatartását. Az ilyen típusú „intézményi” elemzésekhez a hagyományos közgazdasági vizsgálódásokat elengedhetetlenül párosítani kell a szociológiai, politikaelméleti, történelmi megközelítésekkel is. A svéd akadémia indoklása ki is emeli, hogy „R. Fogel és D. North azok közé tartoznak, akik a legsikeresebben integrálták ezeket a tudományokat”, továbbá, hogy „először történt, hogy kimondott gazdaságtörténészek kapták a díjat. Úttörők ők, s e tudomány vezéralakjai”.

Fogel és North érdeme nemcsak az interdiszciplináris megközelítés, hanem az is, hogy a hagyományos gazdaságtörténelmi vizsgálódások helyett is mást javasoltak, és ezzel nagymértékben hozzájárultak az ún. „new economic history” megteremtéséhez. Az általuk javasolt megközelítést klometriának is nevezik. A klometria a történelmi források kvantitatív modellekkel történő hasznosítását szolgáló metodika. Segítségével a hézagok adatsorok finomíthatók, javíthatók és a történelmi források sikeresebben használhatók fel a gazdasági előzmények magyarázatára, ezzel teljesebbé téve azok értékelését vagy gyakran számos korábbi tétel megkérdőjelezését, sőt elvetését eredményezi.

Robert William Fogel

1926. július 1-jén született New York City-ben. Egyetemi tanulmányait a Cornell és a Columbia Egyetemen végezte, a PhD fokozatot pedig 1963-ban a Johns Hopkins Egyetemen szerezte meg. Oktatói pályafutása 1958-ban a Johns Hopkins Egyetemen kezdődött, majd 1960–64-ben a Rochester Egyetemen folytatódtott. 1963–64-ben Ford-ösztöndíjjal tudományos kutató a Chicagói Egyetemen, majd 1964-től itt tanít. 1965-ben már professzor. 1969-ig a közgazdaságtan, 1970–75 között a közgazdaságtan és a gazdaságtörténet professzora. 1968–75-ig párhuzamosan tanít a Rochester Egyetemen is. 1975–81-ig a Harvard professzora, majd 1981-ben visszatér a Chicagói Egyetemre, ahol a Walgreen Alapítvány és a Center of Populations Economics igazgatója. Számos tudományos társaságnak a tagja.

A díjadatíró indoklás szerint Fogel műveivel hozzájárult a kutatási módszerek megújításához és továbbfejlesztéséhez. A tradicionális leíró módszer helyett a kvantitatív elemzés híve. A kutatás kezdetekor saját magunk számára fel kell tenni a kérdést, hogy „hogyan számítnak” és „mit akarunk mérni” s egyértelmű választ kell adnunk

ezekre. A megfelelő matematikai-statisztikai eljárás vagy ökonometriai modell csak ezután választhatjuk ki, illetve fogalmazhatjuk meg. A történelmi folyamatok fejlődésükben történő komplex vizsgálatához a standard racionális modellekkel szemben előnyben részesíti a folyamatos kiválasztású modelleket és hangsúlyozza a modell elágazási pontjainak felismeréséhez szükséges kulcsok gondos megkeresését. A módszer kérdéseit állítja a vizsgálatok középpontjába.

A '80-as években vizsgálódásainak középpontjában a gazdasági fejlődés hosszú

távú trendjeinek elemzése és a hosszú távú növekedés tényezőinek történelmi vizsgálata került. Ehhez számos új adatot kutatót fel. Tíz generációra vonatkozó adatállományt összekapcsolva a XVIII. századig visszamenőleg elemzte a gazdasági és kulturális tényezők közti kölcsönhatást olyan változókkal, mint a megtakarítási ráta, a nők foglalkoztatottsági aránya, a termelékenység és halálzási ráta, a gazdasági és szociális mobilitás, a migrációs ráta. Foglalkozott továbbá olyan kérdésekkel, mint: a háztartások jelenlegi és múltbeli magatartása közti kapcsolat; miként menekült meg, illetve győzte le Európa az éhínséget; Európában és Amerikában mennyi idő alatt és milyen eszközökkel győzték le az éhínségeket és csökkentették a halálzási rátát; hogyan alakult az árrugalmasság, a halálzási ráta, a krónikus alultápláltság; milyen új források és eszközei vannak a táplálkozás, az egészségi állapot, az öregedés, a halálzási arányszám tartós tendenciái tanulmányozásának; az 1850-es politikai változás gazdasági jelentősége.

Fenti témaköröknek szenteli „A hosszú távú gazdasági növekedés történelmi tényezői”-sorozatban megjelent műhelymunkáit.

A '60-as évek elején azt a kérdést vizsgálja, hogy mi volt a vasút tényleges jelentősége az USA gazdasági fejlődésében. E témában két könyvet — The Union Pacific Railroad: A case in premature enterprise (1960), Railroads and American economic growth: Essays in econometric (nem sajtóhiba — M. I.) history (1964) — szentel és 1985-ben a Railroads as an analogy to the space effort some economic aspects írásában még vissza is tér hozzá. Az amerikai vasút történetének 1964-es könyvében történő ökonometriai vizsgálatával széles körű elismertségre tett szert. Megkérdőjelezi Schumpeter azon téziséit, mely szerint a gazdasági növekedés döntően, vagy legalábbis nagyrészt a jelentős technikai felfedezésektől függ, illetve Rostownak a technikai áttörés jelentőségére vonatkozó kijelentéseit. Az Amerikában is széles körben elterjedt azon közkeletű hittel szemben, hogy a vasút döntő szerepet játszott a gazdaság fejlődésében, bebizonyította, hogy ez a hozzájárulás alig érte el a bruttó társadalmi

termék 3 százalékát, illetve a nemzeti jövedelmet csak 1-1,2 százalékkal növelte. Természetesen nem tagadta a vasút szükségességét a fejlődéshez, de a gazdasági fejlődés számtalan változás — köztük intézményi — végeredménye, és ezt a fejlődést igazán inkább a kisebb változások összegeződése ösztönzi.

Fogel nevét azonban nem az eddig tárgyalt kérdések kapcsán elért eredményei alapján ismerik elsősorban, hanem az 1974-ben megjelent, a néger rabszolgasággal foglalkozó Time on the cross: The economics of American negro slavery (társzerző: Engerman), című könyve alapján, mely 1989-ben új kiadásban is megjelent. A mű az amerikai történelem egyik legvitatottabb írása, a kritikák, a pro és kontra reagálások az eredeti kötet többszörösét teszik ki. A könyvet lefordították spanyol, olasz, japán nyelvre, sőt már 1974-ben Braille-átiratban is kiadták. Fogel és Engerman adatokkal alátámasztva fejtették ki részletesebben azt, amin Conrad és Meyer a Chicagói Egyetem lapjában a Journal of Political Economy hasábjain 1958-ban felvetettek. Conrad és Meyer támadta elsőként azt az ortodox nézetet, hogy a rabszolgaság eredménytelen és gazdaságtalan termelési forma. Fogel és Engerman viszont már fajgyűlölőnek titulált mindenkit, aki a hagyományos felfogást képviselte.

Fogelék nézete tömören az alábbi pontokban foglalható össze: — A rabszolgaság nem volt irracionális intézmény az ültetvénytulajdonosok szemszögéből, hisz igen jól megfelelt gazdasági érdekeknek. A rabszolgavásárlás jövedelmezőbb befektetés volt mint a hasonló összeg befektetése az iparba. — A rabszolgaság intézménye gazdaságilag nem volt pusztulásra ítél a polgárháború küszöbén. A gazdasági tényezők önmagukban nem akarták volna a pusztulását. — A polgárháborút követően megelőző időszakban a rabszolgatartók nem ítélték meg pesszimistán a rendszer jövőjét, sőt hallatlan prosperitását remélték. — A nagybani termelés, a jobb irányítás, a munka és tőke jobb kihasználása eredményeként a rabszolgás mezőgazdasági termelés délen 35 százalékkal hatékonyabb volt mint az északi családi farmoké.

— A tipikus mezőgazdasági rabszolgamunkás nem volt lusta és alkalmatlan, sőt igen intenzíven dolgozott és hatékonyabban mint fehértársai. — Nem igaz az, hogy a rabszolgaság inkompatibilis az ipari rendszerrel. — Nem igaz, hogy szexuális kizsákmányolás és szabadszerelm jellemzte a fekete családokat. A rabszolgaság idején is család volt a társadalmi rendszer alapegysége és az ültetvényesnek gazdasági érdeke volt a rabszolgacsalád stabilitásának a megőrzése.

— Az anyagi (nem a pszichológiai) létfeltételei a rabszolgának kedvezően alakultak, de nem a mai értelemben, hisz a XIX. században minden dolgozónak — rabszolgának és szabadnak — egyaránt nehéz volt a helyzete.

— A rabszolgát természetesen kizsákmányolták, de a kizsákmányolás foka alacsonyabb volt, mint ahogy ezt általában elképzelték. Élete során a tipikus mezőgazdasági rabszolga az általa termelt jövedelem közel 90 százalékát felélte.

— 1840 és 1860 között az egy főre jutó jövedelem gyorsabban nőtt délen mint másutt. Sőt 1860-ban olyan szinten állt, melyet Olaszország a második világháború kitöréséig sem ért el. Fogel is az emberhez méltatlan rendszernek tartja a rabszolgaságot. Hangoztatja azonban, hogy megszűnését nem gazdasági gyengeség eredményezte, hanem politikai döntések és indítékok. Fogel behatóan a rabszolgarendszernek a gazdasági vonatkozásait tárgyalja és ennek pozitív bemutatása nem jelenti azt, hogy erkölcsileg és politikailag ne ítélte volna el a rabszolgaságot. Ezt családi helyzete is alátámasztja, hisz felesége Eniél asszony, színes bőrű.

Akit részletesebben is érdekel Fogel tevékenysége, illetve az általa vizsgált kérdések, annak szíves figyelmébe ajánlom az University of Chicago Press gondozásában 1992-ben megjelentetett, közel 500 oldalas, Strategic factors in nineteenth century american economic history: A volume to honor Robert W. Fogel című gyűjteményes kötetet.

MIHALIK ISTVÁN

★

(Következő számunkban Douglas Cecil North pályáját ismerteti szerzőnk.)

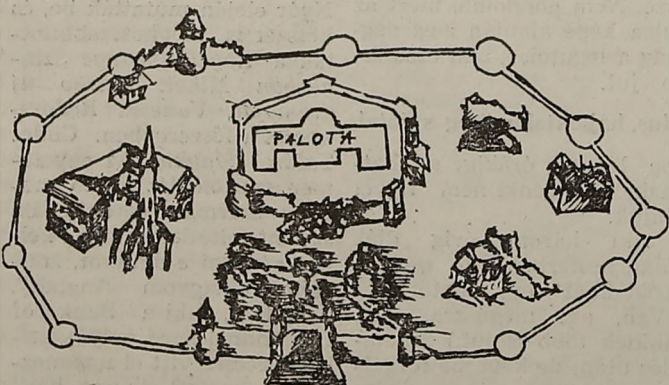
Külenczek

Kaland 3

Reméljük ezen ősi átok nem tört meg senkit, s Papiрусz áldásának segítségével sikerült átverselni a számenkérés vérengző időszakát! Most, hogy elmúlt a Vihar, s újra halványlila Nap vakító fénye ragyog ránk, jöjjön hát a móka és kacagás s dicső kalandoknak sokasága, egyszóval a Külenczek!

Először is, pár szó a mészáról: azok, akik egy hetet töltöttek a mágusoknál, 2 varázslattal, akik két hetet, 4-gyel rendelkezők. Ezeket lehet varázslatokra beváltani: egy alapszintű mágia 1 pontba „kerül”, egy második szintű pedig 2 pontba. A varázshasználok minden reggel maximális varázserőjük birtokában ébrednek, az elhasznált pontok pedig 1 lépésnyi pihenő alatt töltődnek vissza. Ezalatt a mágusok relaxációs gyakorlatokat végeznek, a papok pedig imádkoznak. Most pedig, hogy pótoljuk régről elmaradt kötelességünket, következzen a kaland:

Befejezve falusi vizsgálódásaidat, óvatosan megközelítéd a lassan lenyugvó nap fényétől kéken ragyogó városkaput. Ahogy beörvöködsz a lerontott falak övezte csonka őrtoronyok között, hirtelen három alakot veszel észre, akik a lassan megnyúló árnyak között állnak, és különös módon, a sötétség nemhogy elnyelne, hanem éppen egyre jobban kirajzolja testük körvonalát. Egyikük egy szelíd tekintetű öregember, hosszú köntösben, a másik egy díszesruhájú fiatal férfi, a harmadik pedig egy sebhelyes arcú katonára. Némiképp ijedten veszed észre, hogy körvonalaid ugyan látszanak, de testük többi része áttetsző. Mintha

csak észrevették volna zavarodat, az öreg nyugodt hangon megszólal.

— Az ég küldött, kalandozó! Mi, a város utolsó védői, temetetlenül heverünk évszázadok óta, s lelkünk

nyughatatlanul bolyong em rossz emlékeztető falak között. Kérlek téged, temesd el csontjainkat, hogy megfáradt lelkünk végre pihenőt találjon!

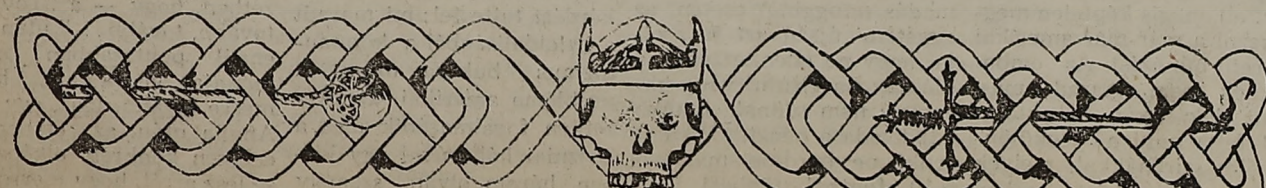
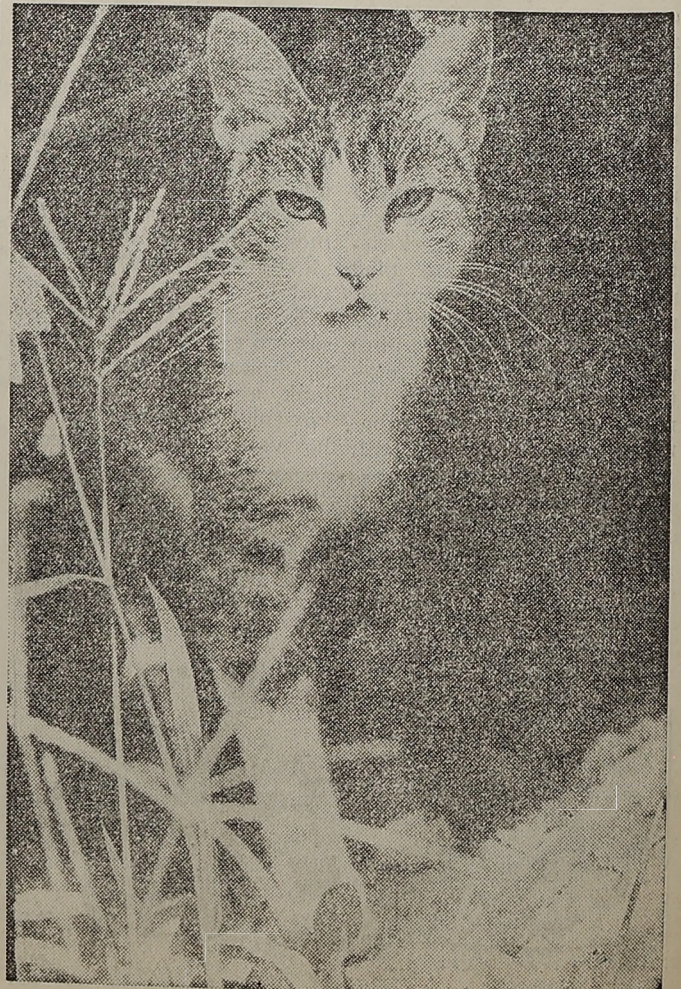
Elérkezünk a választás pontjához. A feladat most az, hogy eldöntsd, kinek a csontjait helyezed örök nyugalomra. Megteheted azt is, hogy nem temetsz el egyetlen

nyughatatlanul bolyong em rossz emlékeztető falak között. Kérlek téged, temesd el csontjainkat, hogy megfáradt lelkünk végre pihenőt találjon!

melyet vagy megtanulhatsz (egy lépés), vagy felolvasva aktivizálhatsz annak mágiaját. A katona régi mellvértjét és kardját ajánlja, az udvaronc a koronát. Ha marad még lépésed, a városban a következő romos, de a többiekhez (a porkupacokhoz) képest jó állapotú épületeket vizsgálhatsz át:

— a palota kapuja (rövid nézelődés után rájössz, hogy a barikád romjai és a törmelék miatt két lépés alatt tudsz bejutni, választhatsz, hogy most két lépés, vagy egy most, egy a következő fordulóban); — a mágus torony (itt vannak az öreg csontjai); — a torony melletti könyvtár; — az őrtorony (itt a harcok maradványai várnak a temetésre); — az őrszoba, közvetlenül mellette; — az udvaronc háza (a fiatal férfi porhüvelyé); — egy még álló, de kiégett rak-tárépület; — egy kis viskó, közvetlenül a palota falai mellett. Beküldési határidő november 26. Az előző rész megfektetéséért gyertek a szerkesztőségbe!

D'Archmage és Létra

A jégtáncos

A jegesek mások. Rájuk nemcsak úgy néz az ember, mint egy sportolóra, ők egy kicsit művészek is. Tóth Szilárd, harmadéves gazdálkodási szakos hallgató a tanévnyitó ünnepségen oklevelet kapott abból az alkalomból, hogy a Jó tanuló — Jó sportoló versenyben hatodik lett. Jégtáncos.

Hogy folynak az edzések?

— Szeretsz táncolni?
— Szeretek, de nem kifejezetten a parkettán. A jég az más.

— Mióta üzöd ezt a sportot?

— 11 éve korcsolyázom. Véletlenül indult az egész. Kilencéves voltam, amikor a család lement a Műjégpályára. A bátyámmal beírtattak a szülem egy korisuliba. Ott mondták, hogy később is járhatok edzésekre. Mi, kiválasztott gyerekek, ötvenen, százan voltunk, de a csoport mindig szűkült, végül 10-15-en maradtunk. Két és fél évig egyéniztem, ugrásokat és forgásokat tanultam.

— Jól ment?

— Már amikor indultam, mondták, hogy túlkoros vagyok. Legalább hatéves korban kell ezt a sportot elkezdni, hogy később eredményt érjen el az ember. Ezért javasolták, hogy menjek gyorskorcsolyázónak, esetleg később jégtáncosnak. Szerettem egy évről minősítést, és ezzel már átmehettem jégtáncosnak. Eleinte nem volt párom. Sallai Réka volt az első partnerem. Két év után partnercsere történt, most Berkes Enikővel táncolok már öt éve.

— Milyen a partneri viszony a jégtáncosok között?

— Nagyon fontos az összhang, mert a jégtánc közös munka. Csak így lehet igazán előrelépni. De ezt nehéz megteremteni, mert a gyakorlat során előforduló hibákért általában a partnerek egymást okolják. Ez elég gyakori, és emiatt nézeteltérések vannak. Persze partnerenként ez eltérő, mert vannak, akik jobban alkalmazkodnak egymáshoz, vannak, akik kevésbé, de nem lehet a konfliktusokat elkerülni.

— És szerelem van a jégtáncos párok között?

— Elképzelhető, de nem feltétlenül. Ha profi a pár, akkor kívülről a néző számára az a benyomás, hogy szerelmesek. De ez egyáltalán nem biztos, viszont mivel a nap nagy részét együtt töltik, a zártság és az egymásra utaltság miatt is kialakulhat a szerelem.

— Elég veszélyes a jégtánc. Volt már baleseted?

— A jégtáncnál vannak emelések, de nem olyan akrobatikusak, mint a párosban. Nagyobb sérülésem nem volt. Apróbb dolgok előfordultak. Ritka általában a táncosoknál az esés, de akkor elég szerencsétlenül jön ki.

— Ki a kedvenced a jégtáncban nemzetközi szinten?

— Az orosz Griscsuk—Platov páros. Ők másodikok voltak tavaly a vb-n. Testközelben láthattuk őket a jégen, mert Moszkvában együtt edzettünk.

— Van-e a sport miatt fennadakás a tanulásban?

— Nincs. Én már kisiskolás korom óta beleszoktam ebbe az életformába. Az egyetlenem sem volt gond, sőt itt nagyobb a mozgás-

terem az időbeosztást illetően. Ha el akarok menni versenyezni, csak rajtam múlik, hogy bepótoljam az anyagot, nem kell külön engedélyekért járkalni. Fokozatosan emelkedett a tanulmányi átlagom, első évben 3,6 voltam, jelenleg 4,6 vagyok. Szerintem a sikeres vizsga is a jó formaidőzítés kérdése. Hasonlóan a sporthoz, ki kell hozni az embernek a maximumot magából.

— Költséges a jégtánc?

— Elég. Drága a korcsolyacipő, a penge, a kosztüm. Az edzőtáborban most már elég nagy támogatást ad a szövetség. De még így is bizonyos kiadásokat önrőből kell áthidalnom. Próbál a párosunk szponzorokat szerezni, reméljük, sikerülni fog.

— Most húszéves vagy. Meddig leszel jégtáncos, és mit csinálsz, ha az egyetemmen végzel?

— Ezt gyakran megkérdezik tőlem. Igyekszem kitolni a befejezés időpontját, ami részben függ az eredményektől, ne adj isten, egy sérüléstől, ami miatt kényyszerűen le kellene állnom. Az is nyitott kérdés még, hogy mit csináljak az egyetem után. Lehet, hogyha abahagyom a jégtáncot, valamilyen formában mint közgazdász továbbra is a sporttal akarok foglalkozni.

— A verseny és a jó helyezés öröme kívül milyen előnyökkel jár a jégtánc?

— Azt hiszem, a sport öneveléséről már sok szó esett. De olyan előnye is

van, hogyha külföldi versenyekre jár az ember, akkor beutazhatja a világot.

— Merre jártál már?

— Az utóbbi két évben sok versenyen vettünk részt. Voltunk Kanadában a junior vb-n, az európai országok többségében, és jártunk Észak-Koreában is. Ezek az utazások nem olyanok, mint egy turistaút, de a versenyek ideje alatt van egy-két nap, amikor alkalmunk van megnézni a várost és nevezetességeit. Idén is három nagy verseny lesz, és mind egyikre van esélyünk. Az Eb Dániában lesz, a vb Japánban és a téli olimpia Norvégiában.

— Valóban szép program vár rád. Jó utazást és sok sikert a versenyekhez.

D.

Először más, később mégis olyan...

Amikor megtudtuk, hogy az AIESEC Budapesten biztosítja számunkra a nyári szakmai gyakorlatot, azonnal arra gondoltunk: Mi várhat ránk Magyarországon? Milyenek a magyarok? Valóban olyan szép Budapest? Hogyan fogunk boldogulni egy olyan országban, melynek nem ismerjük a nyelvét? Milyen feladatok várnak ránk az Egis Gyógyszergyár Részvénytársaságnál, és milyenek lesznek ott a főnökeink? Aztán kide-

rült, hogy minden aggodalmunk fölösleges volt! Magyarországon majdnem mindenki beszél angolul vagy/és németül! Nem ismerünk még egy olyan országot, ahol az emberek csak megközelítőleg olyan segítőkészek, nyitottak és barátságosak lennének, mint a magyarok. Ha az ember tanácstalanul megáll egy útkereszteződésnél, nem telik el egy perc sem, máris megszólítja egy magyar, és megpróbál segíteni. Ráadásul

a magyarok kedvenc szava — csokolom!

A magyar étel — költemény! Valamennyi ide látogatónak kötelezővé tennénk, hogy megkóstolja a pörköltet, a töltött gombót és a számtalan édes különlegességet.

Mi leginkább a Gundelpalacsintát és a somlói galuskát részesítettük előnyben. A borok országában az

egri bikavér vagy az édes tokaji — összetéveszthetetlenek. A kiadós lakomát unikummal vagy 60%-os pálinkával zárják Magyarországon — valóban jobb lesz utána.

A magyar tájnak is megvan a sajátos varázsa: Eger szőlőhegyein a borkóstoló természetesen kötelező.

Lovagolni a bugaci pusztán

— az valami fantasztikus élmény. Végül a magyar tengerben, a Balatonban megmártóznunk „sosem” késő! Természetesen még számos más kirándulást is tettünk Magyarországon különböző tájain, de ha ezekről mind beszámolnánk, megtelne akár egy könyv is!

És hogy állunk Budapesttel?

A múzeumok — érdekesek és óriásiak! A fürdők — fölülítők és látványosak! A kávéházak — utazás a múlt századba! Az operaelőadások — lenyűgözőek! A Citadella, a Vár és a Parlament — impozánsak! A bol-

hapiac — semmi sincs, ami nincs! Az éjszakai élet — hosszú, alvás kizárva!

Az időjárás is megmutatta egész palettáját a hőség-től az erősen hűvösig — de itt sokkal nagyobb a szárazság, mint Németországban.

Napközben az Egis Gyógyszergyárban megpróbáltuk eddig megtanult ismereteinket legalább részben átültetni a gyakorlatba. Igen változatos és érdekes feladataink voltak. Itt szerzett tapasztalatainkat a világ minden pénzéért el nem cserélnénk! A közgazdasági főosztályon segíthettünk többek között egy, az éves

Képeinken Christian Fehse és Cornelia Wolff látható

beszámoló fő számaint szemléletes grafikonokkal és ábrákkal is megjelenítő kiadvány megtervezésében. A szervezési osztályon elsősor-

ban az értékesítés, a termelés és a raktározás közötti koordináció problémáival foglalkoztunk. Ezek a feladatok természetesen

intenzív könyvtári kutatást igényeltek.

Elmondhatjuk, hogy az Egisben az első pillanattól fogva munkatársnak tekintettek bennünket, és rendkívül barátságos munkahelyi légkörben dolgoztunk. Eppen az itt megismert személyek erősítették meg bennünk azt a vágyat, hogy minél hamarabb befejezve tanulmányainkat „igaziból” dolgozhassunk.

Végül, de nem utolsósorban néhány szó az AIESEC-ről, hiszen ők tették lehetővé, hogy ide jöhessünk. Számtalan érdekes és kedves emberrel találkozhat-

tunk általuk: ausztrálokkal, egyiptomiakkal, kanadaiakkal... és valamennyien a barátaink lettek. Az itteni AIESEC Nemzeti Bizottság szervező munkájának köszönhetően sok pompás partin és izgalmas kiránduláson vehettünk részt.

Egyszóval ez a hat hét szédítően szép időszak volt számunkra — csak sajnos, túl rövid!

Köszönet mindenért! Magyarországot, Budapestet — szeretünk!

Christian Fehse, Cornelia Wolff

Barker professzor a gazdaságtörténeti tanszéken

Mint az országos sajtó is beszámolt róla, Theo Barker, a London School of Economics emeritus professzora, a történelem világtudósok szövetségének bizottság (Comite International des Sciences Historiques) elnöke Magyarországon tartózkodott. Október 25-én — mint visszatérő, kedves vendég — ellátogatott tanszékünkre is.

A formáságtól mentes beszélgetés középpontjában a gazdaságtörténet oktatásának szervezeti és módszertani kérdései álltak. Barker professzor behatóan érdeklődött az iránt, hogy milyen szerepet tölt be a magyarországi közgazdászok képzésében a gazdaságtörténet. Vendégünk tanszéki programját dr. Csató Tamás egyetemi docens szervezte.

Gazdaságtörténeti tanszék

Osztrák-Magyar Akció Alapítvány

Az Osztrák-Magyar Akció Alapítvány pályázatáról legutóbbi számunkban a nemzetközi hírek között adtunk információt. Az alapítvány pontos címe: Budapest, Fővám tér 8. fszt. 91. 1. szoba, 1093. Felfogadási idő: hétfő 9.00-12.00;

kedd 13.00-15.00; szerda 9.00-12.00; csütörtök 13.00-15.00; péntek 9.00-12.00. Az iroda egyetemi telefonszáma: 108-as mellék. Telefon és fax: 266-2795. Az alapítvány már csak az 1994-es évben fogad ösztöndíjas pályázókat.

Sporthírek

A II. osztályú cselgáncs egyéni bajnokság november hatodikán, kedden került megrendezésre. I. helyen végzett egyetemünk színeit képviselve **Kálmán Gyula** (Műegyetem hallgatója), szintén a Közgáz színeiben III. helyezést ért el **Kovács Gábor** (SOTE hallgatója), V. helyezést **Roskó Attila** II. éves, VII. helyezést **Boér Attila** 0. évfolyamos hallgatónk lett. Csapatban V. helyezést értünk el.

NB I-es női kosárlabda-csapatunk megszerezte ötödik győzelmét. Közgáz-Matáv-Szeged 85:79 (41:36). Legjobb dobók: **Fábián 17**, **Viszota 15**, **Molnár 13**.
Következő itthoni meccs november 13-án, szombaton 11 órakor lesz a Kinizsiben: Közgáz-Matáv-BEAC Mol. Egyetemünk rendezi a Magyar Országos Egyetemi és Főiskolai Cselgáncs Bajnokságot. Megnyitó szombaton 13-án a Honvéd Klapka utcai tornacsarnokában.

Tanulmányi verseny

A szociológia tanszék az 1993/94-es tanév I. félévében tanulmányi versenyt hirdet első- és másodéves hallgatók számára. Pályázni lehet a szociológia alapvető témáiban, 15-20 gépet oldal terjedelmű dolgozatokkal. (Konzultációs lehetőséget a szeminárium-vezetők biztosítanak.)

Pályadíjak: I. díj: 10 000 forint; II. díj: 7500 forint; és két III. díj: 5000 forint. A dolgozatok leadási határideje 1993. december 10-e.
A helyezetteket — az egyetemi állásfoglalás értelmében — pontszámmal is jutalmazzák, amit az alapszintű képzés összpontszámába beszámítanak.

A Student Könyvesbolt kínálatából

Új kiadványok:
A közgazdaságtan társadalmi és etikai vetületei
Barterügylet — üzlet pénz nélkül?
A külkereskedelmi ügylet
A tárgyalás alapjai hét leckében
Pénzügyekről nem csak pénzügyi szakembereknek

A pénzügyek kézben tartása
Marketing a kisvállalkozásban
A PR, avagy a közösségkapcsolat alapjai hét leckében
Modern marketing (angol nyelven)
Stratégiai tervezés és vezetés.

A TANSZÉK

5. évfolyam, 5. rész
írta: **Böhm, Sümeghy, dr. Mágenheim és Józsi,**
történelmi és Mintagazdaságtan tanszéken, 1993-ban.

(Az előző rész tartalmából: Cs. Cs. Emőke is elmerg az NBB-hez faxolni. Vidéky Lajos diavetítón kell, hogy leadja előadását. Törpe vízerőműhöz gyári hordtáska kerestetik.)

(Vidéky Lajos a két öreggel, Perényivel és Doyjjal beszélget az új posztgraduális képzési rendszerről.)
V. L.: Szerintem a lényeg az, hogy ezek után nekünk is nyugati mércével mérhető fokozatunk lesz. Ha idejőnek Vezér haverjai Roches-terből, nem kell nekik félórás előadást tartani arról, hogy minek is felel meg a mi kandidátusunk.
P. G.: Jó, jó, de aki már kandidátus, azt csak nem fogják leléni. Még vagy negyven évig lesznek kandidátusok.
D. E.: Már te is a negyven évvel jössz, Gusztikám? Hát nem elég, hogy most már a vasalóból is ez folyik?
P. G.: Bocssás meg, ha rosszul fogalmaztam volna. En az előttünk álló negyven évről beszéltem.
D. E.: Gusztikám, nekünk jó, ha négy lesz az a negyven.
P. G.: Jó, hát a Lajosra gondoltam. Nem kell mindent szó szerint érteni. (Vidékyhez.) Szóval, te jársz erre a péhádékurzusra a tanszékről, meg még kicsoda?
V. L.: Más nem, csak én. S. Neky éppen ezért rúg ki Stócz Icára, mert se nem kandidál, se nem péhádél.
D. E.: Hát ugye aki vállalkozik, annak nem is marad ideje ilyesmire. Pedig az Ica rendes lány. Micsoda görbéket, meg képleteket tud!
P. G.: Az kevés. Hogy is mondta S. Neky? Mít vár el a tanszéki munkatársaktól?
V. L.: Nyolc óra oktatás, nyolc óra kutatás, nyolc óra

adminisztráció. Ennek nem könnyű megfelelni — ezért a pénzért.
P. G.: Hát igen, lehetnek itt még problémák, ha odafront bekeményitenek létszámügyben...
D. E.: Ugy gondolod, mint ahogy a tévében meg a rádióban megcsinálták.
P. G.: Dehogy, dehogy, Bardi bátyám. Bár, ahogy a Mintagazdasági Fórum szerkesztőségét elrendezték nyár végén, annak volt valami ilyesfajta mellékíze.
V. L.: Ne haragudjatok, nekem most mennem kell. Előadást tartok.
D. E.: Előadást? Kinek?
V. L.: Tulajdonképpen magamnak.
P. G.: Hogy-hogy? Hozzad sem járnak be ezek a lókö-tök?
V. L.: Lesz ott más is, ugyanis ez éppen a péhádékurzus. Csakhogy éppen a mintagazdasági játszmák modellezése a mai téma, és azt S. Neky rám osztotta. Én írtam az új jegyzetbe is ezt a fejezetet.
D. E.: Jól van, Lajoskám, csak artikulálj rendesen, és jegyzetelj olvashatóan.
(S. Neky tanszéki értekezletet vezet.)
S. Neky: Szeretettel köszöntöm az egybegyűlteket. Térjünk mindjárt a tárgyra. Az első napirendi pont a folyó oktatási ügyek megbeszélése. Itt a legfontosabb, hogy a jövő héten esedékes vizsgáztatást megbeszéljük.
Körös Béla: Nem kell ilyen sokat megbeszélni. Ilyenkor már csak 4-5 hallgató kap külön engedélyt.

Lehet-e újrakezdeni?

A Közgazdasági Egyetem szeptember 11-i megnyitóján, mint már szokás volt, kiosztották a vas-, gyémánt- és aranydiplomákat. Összesen 21 diplomakiosztásra került sor. Csak ennyien vagyunk? Nem hiszem. Jóval többen kaptunk pl. 1943-ban még a jelenlegi egyetem elődjénél, a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen diplomát és mégis csak az 50 évesek közül csak 14-en jelentkeztek. Hol van a többi? Nem tudjuk. Már mi sem ismerjük meg egymást, mert 50 év alatt nem találkoztunk.

Egymás között rögtön felvetődött, hogy lehetne ezt pótolni. Kapcsolatokat lehetne újrakezdeni? Azt hiszem az igény megvan és nemcsak a mostani kitüntetettekre szól, hanem azokra is, akik nem jelentkeztek, vagyis nem gondoltak rá, hogy lehet aranydiplomáért pályázni.

A Közgazdasági Továbbképző Intézet a fentiek föl függetlenül is az egyetem vezetésével egyetértve tervezi a Közgazdasági Egyetemet végzetek Baráti Körének megalapítását. Itt valószínűleg több ezer végzett hallgató jöhet számításba. Felvetődik az a lehetőség e Baráti Körön belül, hogy a vas-, gyémánt- és aranydiplomát szerettek külön csoportot vagy klubot alakítsanak. Ez lehetőséget adna arra, hogy 50-60 éve megszakított személyes kapcsolatok újrainduljanak, azt hiszem, ezt mindenki örömmel venné.

Egy ilyen külön csoport megalakítása természetesen nem jelenthet elszeparálódást a többiekétől, hanem éppen azt, hogy ezen régi hallgatók elmúlt évtizedek alatt szerzett tapasztalatait, kapcsolatait hasznosíthatók és átadhatók legyenek a fiatalabbak számára.

Az elmúlt 50 év szétszórtja az embereket, nem volt lehetőség arra, hogy a fiatalok kapcsolataikat fölélesszék. A mostani átalakulás talán jobban lehetővé teszi a régi találkozások felújítását, tehát, ha lehet, kezdjük újra az ismeretségeket.

DR. CSÉKI SÁNDOR
aranydipl. közg.
c. egy. doc.

Azt hiszem,

Jelenlegi egyetemi vezetésünk van annyira... belátó, hogy Váradi László cikke — pontosabban Telegyi szavai — ismeretében egy Telegyi-emléktábla egyetemünkön való elhelyezésének tervét minél kevesebb feltűnést kelte elaljon.
Hogy mi legyen a már leleplezett Nagy Imre-táblával, vitatható és vitandó.
MAZSA PÉTER

Öket szóban majd levizsgáztatjuk.

Doy Endre: Azt nem lehet. Történelmi hagyomány, hogy mintagazdaságtanból, ebből a végtelenül igazt tudományból csak írásbeli vizsgát lehet tenni. Egy szó nem hangozhat el a vizsgán.

Körös Béla: Jó, de akkor össze kell állítanunk egy vizsgakollekciót.

S. Neky: Azt javaslom, hogy példa ne legyen benne, csak teszt és igaz-hamis kérdés, mert különben a titkárnó nem tudja kijavítani.

Körös Béla: Egyszerűbb példa azért lehet benne, legfeljebb segít neki a könyvtáros. Ilyenre gondolkod, hogy egy mintagazdasági farmon öt mintatyúk van és hogyan alakul a mintacsibék hozama, ha a kamatláb 1. százalékos és racionális termelőt feltételezünk.

S. Neky: Ez jó példa, mert ezt már tanulták az összes görbetantárgyból, sőt a mintavállalkozás gazdaságtanából is.

Doy Endre: Rendben, de több példa nem lehet. Nézzünk néhány igaz-hamis kérdést. Én javaslom a következőt: Akkor nincsen alulfoglalkoztatottság egy mintagazdasági telepen, ha a mintagazdasági határtermék éppen megegyezik az értékével, azaz $Vh \times Q/S^2$, ahol S a napfoltok száma, h és Q pedig egyúthatók.

Körös Béla: Ez nagyon jó, ilyenekkel kell a diákokat megfogni. Azt gondolom, hogy ez elég életszerű képlet is. Javaslok én egy teszt-kérdést: a keynesi mintagazdaságtan elavult, mert a) régen írta keynes könyvét, b) rosszul számolta ki h és Q értékét, c) mert nem kapott érte Nobel-díjat, d) mert kevés benne a képlet.

S. Neky: Ez is jó. Az a gyanúm, hogy akkor a dolgozat további részét rábizhatjuk Egri Péter, permanens demonstrátorunkra. Sőt, esetleg titkárnó helyett ő maga is kijavíthatja.

Körös Béla: De főnök, hiszen ő maga is vizsgázik!

S. Neky: Igen? Nem baj, legfeljebb emeli az átlagot.

Doy Endre: Még egy problémám van, de egy kicsit más természetű. A tanszék részt vesz az egyetem Piszkosul hűlye doktorok képzésében. Eredetileg aztunk volna egy külön mintagazdasági doktori fokozatot, de a felsőbb hatóság álláspontja szerint mi is csak általános doktori fokozatot adhatunk. Mi a tanszéki álláspont ez ügyben?

S. Neky: Nem mehetünk bele. A mi képzésünk annyira magas szintű és kifinomult, hogy mást ne említsék a legmodernebb amerikai mintagazdasági könyvekből lehet tanulni, amelyek csak egy példányban olvashatók a könyvtárban, hogy ez degradálna az egész tanszékét. Bandikám, légy szíves képviseld ezt a nézetünket.

Doy Endre: Az az igazság, hogy jelenleg az összes órát ebben a félévben az általános doktori képzésben csinálják, nekünk nincs most egy óránk sem velük. Ez a helyzet nem nagyon fog változni a későbbiekben sem, csak harmadévből lesz egy alternatív tárgyunck.

S. Neky: Nem értem miért akadékoskodsz. Ez egy fontos szempont a tanszék presztízse és az én utazásaim szempontjából. A tanszék úgy döntött, hogy én lediktáltam és kész. Punktum!

A BUDAPESTI KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA
Megbízott szerkesztő: Molnár Gabriella
Szerkesztőség: Budapest IX., Fővám tér 8. 1093
Telefon: 217-4598
Kiadó: BKTE
03-6525. Szikra Lappnyomda Rt. Budapest
Feladós vezető: dr. Csöndes Zoltán elnökö-vezérigazgató
ISSN 0230-7529

Amnesty International az emberi jogokért

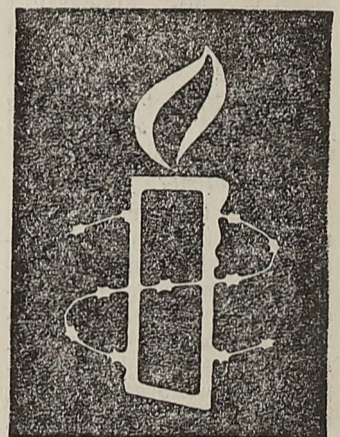
Az Amnesty International, egy független, nemzetközi mozgalom, mely tevékenységét az emberi jogok tiszteletben tartása érdekében fejti ki. Különös hangsúlyt kap a politikai és lelkiismereti foglyok szabaddon bocsátása érdekében végzett munka. Az AI ellenzi a halálbüntetést, s minden kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot, büntetést.

A szervezetnek a világ minden részén több mint 750 ezer tagja van, akik a legkülönbözőbb társadalmi réteget, foglalkozásokat és nemzeteket képviselik. Az Amnesty International nem támogat és nem ellenez egyetlen kormányt vagy politikai rendszert sem. Ugyanígy nem támogatja és nem is ellenzi azoknak a foglyoknak a nézeteit, akik a jogaiért sikra száll. Csakis az adott eset emberi, jogi vonatkozásaival foglalkozik. Az AI nagyon fontosnak tartja a tények pártatlan és pontos számbavételét. Tevékenységének alapja az emberi jogok megsértésére vonatkozó állítások gondos kivizsgálása. A szervezet tagjainak és támogatóinak adományai-ból él. Szigorú szabályok határozzák meg a támogatók elfogadásának feltételeit.

Magyarországon, már a '70-es években tevékenykedett az Amnesty International, a nézeteik miatt bíróság elé állított ellenzékiek (pl. Haraszti Miklós) ügyében folytatott kampányt. A nagyobb nyilvánosság előtt az 1988-as népszavazásbeli koncert idején lett ismert a szervezet. Mivel egy országban a helyi csoport működésének alapfeltétele a nyilvánosság megléte, ezért nálunk csak a rendszerváltás idején, 1989-ben alakult meg az első csoport Budapesten. Az elmúlt négy esztendőben több nemzetköz-

zi akcióban vett részt a magyar AI-csoport. A hazai nyilvánossághoz fordultak, és számos ország hatóságainál tiltakoztak — levélben, táviratban, a követségeken keresztül — az ott elkövetett jogsértések miatt. Hosszú időn keresztül küzdöttek egy Iránban bebörtönzött lelkiismereti fogoly szabadon bocsátásáért, s az erőfeszítéseket, tavaly siker is koronázta.

Az Amnesty International tavaly ősszel, Amerika felfedezésének 500. évfordulóján, éppen egyetemünkön rendezett fotókiállítást az észak-amerikai indiánok életéről, s ezzel egy időben több tiltakozást is szerve-

vezett az Amerikában élő indiánok hátrányos megkülönböztetése ellen. Az idén nyáron a jugoszláviai háború elleni tiltakozásra indított nemzetközi autóbussos felvonuláson vettek részt.

Az Amnesty International budapesti csoportja várja mindazok jelentkezését, akik szívesen együttműködnének a szervezet munkájában és azokat is, akik bármilyen formában támogatni kívánják az Amnesty tevékenységét. A budapesti AI-iroda címe: 1082, Leonardo da Vinci u. 43/C. Telefon/fax: 134-2400. Levélcím: 1399 Budapest, Pf.: 701/343.

Stebalczky Tibor

GÓLYABÁL

A Közgáz DiákCentrum következő műsora november 12-én, pénteken este 20.30-03.00-ig: koncert: **Vörös István és a Prognózis**; nonstop funky and soul disco (d. j.: **Szeles Tibor**); mozifilmek: **A szerelem hullámhossza** (am.), **Hátulgombolós hekus** (am.), teaház; salátabár; jégkrémbar; koktéllbar.

November 19-én, pénteken este 20.30-03.00-ig: koncert: a **Republic** együttes; nonstop funky and soul disco (d. j.: **Szeles Tibor**); mozifilmek: **Tina** (am.), **Nyomul a 8. dimenzió** (avagy **Buckaroo Banzai**) (am.); teaház; salátabár; jégkrémbar; koktéllbar.

November 20-án, szombaton (!) este 19.00-04.00-ig: **KÖZGÁZ GÓLYABÁL**. Koncert: **Bornai BT, Sunny Dance Band, Dániel Anna** és a **Jazz Bicycle**; **Maksa Zoltán** humoresztje; nonstop disco (d. j.: **Szeles Tibor**); mozifilmek: **A cég** (am.), **Jurassic Park** (am.), **Tina** (am.), **Sose halunk meg** (magyar); sramli söröző; jégkrémbar; teaház; kávéház; koktéllbar; salátabár; gólya-avatás; gólyák szépe választás; táncbemutatók; tombola.

Tarkaréti kivonulás

A Rajk László Szakkollégium november 18-án (csütörtökön), este 20 órakor rendezte hagyományos őszi kivonulását a Tarkaréti Kollégiumba.

A részletes programot plakátokon közöljük. Várunk minden érdeklődőt.

Rajk

MÁGYAR HITEL BANK RT

E SZÁMUNK MEGJELENÉSÉHEZ A MÁGYAR HITELBANK RT. IS TÁMOGATÁST NYÚJTOTT